تحریری کورس مناظره

تشریحات النابغة
فی
حل المسائل المختلفة

من ملفوظات

شیخ الاسلام سلطان المناظرین نابغة العصر شیخ القرآن والحدیث شهید ابن شهید

ابوالعزیز غلام حضرت غلام الحنفی شهید عرف نابغه رحمه الله

محرر ومرتب

سید محمد ثواب

ابن سید اسمٰعیل باچا صاحب

اوله حصه

ناشر

مدرسة حديقة الأحناف

بِسمِ اللهِ الّرحمنِ الّرحیم

ازتشریحات النابغه

مسئله کرامات الاولیاء

مسئله : كرامات الاولياء :

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده ، لا نبي بعده ولا رسوله بعده وهو خاتم النبيين ، أما بعد !

فاعوذ بالله من الشيطن الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم قال الله تبارك وتعالى :

﴿وَهُزِّيٓ إِلَيۡكِ بِجِذۡعِ ٱلنَّخۡلَةِ تُسَٰقِطۡ عَلَيۡكِ رُطَبٗا جَنِيّٗا﴾ (سورة مريم آيت : ۲۵)

بله مسئله نزاعي بيننا و بين المنكرين مسئله د كرامات الاولياء ده قبل الوفات او بعد الوفات مشتمله يې ګرځوو په چند مباحثو باندې :

مبحث اول : فهم د معنى د كرامت لغتاً واصطلاحاً .

مبحث ثاني : په دغه مسئله دلائل د كتاب الله نه .

مبحث ثالث : استدلالات د احاديث نبويو نه سره د ذكر د واقعاتو د صحابوو .

مبحث رابع : اقوال د فقهاء محدثينو مفسرينو په كرامت باندې .

مبحث خامس ذكر د كرامت بعد الوفات او مسئله دا چې كرامت د دوي په اختيار كې ده او كه نه ده په مينځ مينځ كې نصوص د فقهاء راشي چې بعضې اوقاتو كې دا اختياري وي.

كرامت لغتاً په معنى د عزت سره :

او كرامت معروفه مصطلحه هم مسمى شو په كرامت باندې ځكه سبب د عزت د ذلك الولي ګرځي ورنه مؤثر حقيقي په كراماتو معجزاتو كې اله العالمين ده نسبت د دې دغه ولي لره مجازوي محضاً لاظهار كرامته في اعين الناس .

د الله تعالى دا مقصد وي چې د خلكو په ستر ګو كې دغه ولي قدر من شي نو د هغه په لاس يو امر خارق العادة ښكاره شي .

تعريف اصطلاحي د كرامت :

اصطلاحاً كرامت :

امر خارق للعادة يظهر على يد رجل يدعى الولاية .

يو امر ده چې د عادت الله د معمول خلاف عقل يې درک نه شي کولې اسباب ظاهريه په کې نه وي او صادر شي په لاس د داسې يو شخص باندې چې هغه ولي وي موافق د شريعت وي په کراماتو کې تحدي شرط نه وي لکه په معجزه کې چې وي دا ضرور نه ده چې د بل جانب لخوا څه چيلنج ورکړل شوې وي او د منکر د اسکات مقصد به وي کله کله بدون دد غه مقصد نه کرامت ظاهريږي .

معجزات چې دي اکثر منکرين انکار کوي په لاس د يو نبي عَلَيْهِ السَّلَام ښکاره شي په هغې کې مقصد اسکات د قوم وي سره د عزتمند ګرځيدلو دد غه نبي عَلَيْهِ السَّلَام په سترګو د خلکو کې دا چې علماء متکلمين په تعريف د کرامت کې امر خارق للعادة ذکر کوي دد ې معنى څه شي ده او معنى د عادت څه شي ده مراد د عادت نه عادت الله تعالى د الله تعالى د عادت خرق وشي او د هغې خلاف وشي امور صادره من الله تعالى څه موافقا للعادة وي څه مخالفاً للعادة وي هغه امور چې موافق للعادة دى هغه کثير دي د هغې نه تعبير کيږي په خلق باندې اله العالمين د اولاد پيدا کولو والا ذات دى عادت يې داده چې د مور پلار مجامعت نه بعد اولاد ورکوي ولې قادر محض ده په دې باندې چې سړي ته بدون د ښځې نه بچي ورکړي يا ښځې ته بدون د مجامعت او زوج نه بچي ورکړي په دې قادر دي خو عادت يې نه دي کله خالق د خپلو عاداتو خلاف کوي ولې اظهاراً لقدرته تعالى الله تعالى د خپل قدرت مظاهره کوي او خلکو ته يې ښايي چې ټول عمر ما د عادت موافق دغه خلک پيدا کړل هسې نه چې د چا ذهن ته دا رشي چې دلته درميان کې مؤثر حقيقي ګڼې بل نشته په اسبابو اتکاء ونه کړي .

نو دې د عادت خلاف وکړي مثلاً عيسى عَلَيْهِ السَّلَام يې مريم بي بي ته بدون زوج ورکړ محضا اظهاراً لقدرته تعالى حواء بي بي آدم عَلَيْهِ السَّلَام نه بدون د امرء ورکړ اظهارا لقدرته تعالى او ادم عَلَيْهِ السَّلَام يې بدون د پلار مور نه پيدا کړ اظهارا لقدرته تعالى نو عادت داده چې له مجامعت د سړي او ښځې نه بعد ولد ورکوي خو دا په کې اسباب شول او عام معمول په دې جاري شو هسې نه چې د خلکو په ذهن کې دا اسباب چې پلار او مور دي داسې رتبه ونيسي چې دا مؤثر حقيقي په ولد کې ونه ګرځوي نا ذهن به ځې دې ته چې مؤثر حقيقي الله ده هغه يې پيدا کوي دا ورته اسباب دي .

او کله ددې اسباب خلاف کوي لکه مخکې دري ځایه ذکر شول نو خپل قدرت یې خلکو ته وښود یا لکه الله پاک اور کې تاثیر د سوزولو پیدا کړې ده موافقاً لعادته تعالی دا یې عادت ده چې هر څوک لاس وروړي نو هغه به یې سوزوي نیک سړي وي که بد وي سوزیږي به کله نا کله ددې عادت خلاف کوي ابراهیم عَلَيْهِ السَّلَامُ اور ته وغورځول شو خو هغه یې ونه سوزولو نو دا یې د هغه عادت خلاف وکړ اور کې چا بچ کړ الله جَلَّ جَلَالُهُ مؤثر حقیقي په کې الله ده خو ښکاره شو دا امر خلاف د عادت په لاس د یو شخص چې یو نبي وو ابراهیم عَلَيْهِ السَّلَامُ نو دا معجزه دده شوه .

روایاتو کې به راشي عمر فاروق رَضِيَ اللهُ عَنْهُ تمیم داري رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دوي دواړو هم له تنور نه اور په لاسونو رابهر کړي دي او دوي یې سوزولې نه دي نو هغه کرامت د هغوي شو څومره امور چې په معجزه کې له انبیاءؤ نه صادر شوي وه هره نوعه چې ولري نو رایه د جمهورو داده چې همغه امور په لاس د ولي کرامتاً ظاهریدې شي ډیر لږ علماء دې ته ذهاب کړې دي چې نه ولي لره کرامت فقط په لفظ د استجابة الدعاء کې شته دا رایه د معتزلو ده او د ابن حزم ظاهري ده .

ددې زمانې اهلِ حدیثو معتزلو ابن حزم ظاهري پسې ذهاب کړې دي هغوي کرامت د اولیاء نه حیاتاً مني نه یې وفاتاً مني هغه حیاتاً یې هم چې مني هم دومره یې مني چې فقط استجابت د دعاء وشي یوه دعاء وکړي او قبوله شي او بس ددې نه بغیر نور کله احیاء اموات طیران په هوا کې تلل مشي على الماء زمانه بعیده په لږ وخت کې راغونډول طي مكان په لږ زمن کې ډیر امور کول طي زمان وغیره چې کوم د معجزاتو انواع ښکاره کړې شوې دي هغه دوي په کرامت د اولیاء کې نه مني نو کرامت امر خارق للعادة عادت نه مراد عادت الله تعالي عادت د باري تعالی جاري ده چې بوټي شین کوي پسرلې کې نو قادر ده په دې هم چې له پسرلي نه بغیر بل وخت کې یې هم شین کړي کله یې چې د بل چا په لاس شین که بدون د پسرلي نه نو دا کرمت وګرځیږي ځکه دې کې د خالق د عادت خلاف راغې .

کرامت ځکه ګرځي چې ده ته یې عزت ورکړ عام معمول یې ورته ختم کړ معمول قانون یې دا جوړ کړې وي چې زه به پسرلي کې بوټي شنه کومه ده ته یې په خزان کې شین دا خپل

عام معمول عادت یې ورته مات کړنو دا یې لوي کرامت او عزت یې دده وکړچې هغه خپل قانون او طریقه یې ورته ختمه کړه ددې لپاره یې یو بل څیز شین کړ خو بیا هم مؤثرې حقیقي الله دي دا خزان کې هم الله شین کړې وي او پسرلي کې هم الله شین کړې. خو هاغه موافق د عادت اسباب شته دي او دا مخالف د عادت دي.

ددې وجې نه چې مؤثر حقیقي په معجزاتو کراماتو کې الله وي او اظهار د معجزاتو کراماتو په ید النبي یا ولي باندې کوي مقصد په کې اظهار قدرته تعالی وي نو نسبت د کذب معجزې او کرامت لره دا لوي تکذیب دي بآیات الله تعالی ځکه مراد د آیات الله نه د قرآن کریم نصوص هم دي او مراد د آیات الله نه په قران کریم کې دلائل قدرته تعالی هم دي او عظیم دلائل د قدرت د باري تعالی هغه خلقت او تاثیرات دي چې کوم بدون د سبب وشي او مخالف د عادت وشي هغه نه دي مګر معجزات او کرامات دي او هغه څیزونه چې موافق د عادت شوې هغه هم په قدرت د باري تعالی باندې دال دي او دلائل دي لیکن هغه بدون د سبب نه شوې هغه لوي دلائل دي په قدرت د باري تعالی باندې دي.

ددې وجې نه تفسیر صاوي په دغه مواضعو کې چې والذین کذبوا بآیاتنا داخل کړي دي منکرین په کراماتو معجزاتو هغه خلک چې زما د آیاتونو تکذیب کوي نو علامه صاوي لیکي چې مراد د آیاتنا کې دلائل د قدرت خپل دي دا دې مراد شي او دلائل د قدرت کې لوي دلائل کرامت او معجزه ده په دې کې د خالق د قدرت مظاهره وي.

نو ټول معجزات انواع د هغې افراد د هغې چې معجزه کې ثابت وي کیدې شي چې شي دې کرامت د ولي که ودې ویل چې د یو ولي په لاس باندې قم باذن الله الفاظو سره چرګ ژوندي شو مړ ژوندي شو نو دوي وایي دا دې څه د شرکیاتو عقیده وساتله بیا نه ګوري د عیسی عَلَيْهِ السَّلَامُ دعوو لره چې وایي:

احي الموتی باذن الله نو هغلته احیاء د موتی وو خالق کوله ده نه کوله دې په کې مؤثرې حقیقي نه دي مجازي دي خالق هغه احیاء کړي ده خو په ید دده یې کړې ده معجزه ګڼلې شوې عام عادت یې دادې چې څوک مړ کړي بیا یې نه ژوندې کوي کله کله دا خپل عادت ختموي بیا یې ژوندې کوي ځکه:

اظهاراً لقدرته تعالى و کراماً لذلك الشخص .

که هغه نبي وي معجزه شوه که ولي وي کرامت شو نو دا ټول د دوي عقيدې کمزورې دي احياء د هيڅ شي نه چې معدوم وي د مور او پلار د اسبابو په ذريعه ښه ورته قانع دي ليکن احياء محض چې بدون د سبب نه وي مور پلار نه وي سړي مړوي بيا يې ژوندي کړي بيا دلته يې عقيده کار نه کوي په خپل خالق يې بيا عقيده کمزوري وي چې دا به چيرته کيدې شي نو دا صرف د کرامت په تعريف کې د امر خارق العادة چې د عادت نه څه مراد ده نو مراد د عادت نه عادت الله تعالى هغه امر چې د اله د عادت خرق يې کړې وي د خداى د عادت خلاف راغلې وي نو عادت عام معمولات د هغه شول .

المبحث الأول : استدلالات من القرآن العظيم :

سورة مريم آيت : ۲۵. د عيسى عَلَيْهِ السَّلَامُ د پيدائش موقع وه راوسته بي بي مريم عَلَيْهَا السَّلَامُ درد د لنګتون إلى جزع النخلة ده د کهجورې ته .ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ترجمه کوي: نخلة يابسة .

وچه کهجوره وه پانه يې هم نه لرله معمول دا وي چې د ماشوم د پيدا کيدو په وخت ښځې باندې درد راځي يو څيز ته لاس اچوي نو دې درد د دغه ماشوم د پيدائش راوسته بي بي ده د دغه کهجوري ته چې دا ونيسي .

دلته ډير افسوس ورځي :

﴿ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴾ .

چې مخکې نه مړه واي ، جبرائيل عَلَيْهِ السَّلَامُ آواز کوي ورته :

﴿ وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴾ .

لقاء د فرشتو مع الاولياء څه بعيده نه ده خو ددې نه تعبير په وحي نه کيږي په الهماتو کيږي او چا چې قول کړې چې مريمه بي بي پيغمبره وه قول ضعيف دي د جمهورو خلاف ده .

وهزي اليك وخوزوه بجزع النخلة دغه ده د کهجوري چې ابن عباس صاحب فرمايي وچه کلکه وه دې ته لاس وروړه ځان خو اته لږ زور ورکړه ستا د لاس وروړلو سره به دغه ده

تسـاقط راتوې به کړي تک شين شي بيا به د ميوو نه ډک شي دا ميوي به بيا پخي وي متصل تساقط راتوې به کړي
عليك رطباً جنياً په تاباندې کهجوري تازه بې بې چې ځنګه لاس ور وړو د سترګو رپ سره بيا تک شين شو او د شين کيدو سره متصل بيا د کهجورو نه ډک کهجورې بيا پخي وي د بره نه پرې راتلې شوي نو اوس د چا عقيده چې کمزورې وي چې د دې آيت پته ورته نه وي چې دا واقعه په آيات کې راغلې ده او دا قصه دې ورته بيان کړه چې مريم بي بي وچ ډډ ته لاس وروړو بيا شين شو بيا يې کهجورو نه ډک شو بيا پخي شوي بيا پرې راتلې شوي نو همدغه عمل خالق په پسرلي کې کوي شنه کوي چې په مرور د وخت يې غټوي بيا يې په اوړي کې د ميوو نه ډکوي ميوې بيا پخيږي دا عمل ثابت دي خو هلته تاثير پکې د زمانې شته دي اسباب شته دي انکار څوک هم نه کوي.

او که دې وويلي چې نه د سترګو رپ کې دا کار شوې دي نو وايي چې يا ره دا به چيرته شوې وي دا وجه داده چې دده عقيده کمزورې ده په خپل خالق دده په خپل خالق دا عقيده ده چې هغه دا بوټي په څو کالو کې غټولې شي د ميوو نه يې ډکولې شي په مرور د وخت يې پخولې شي خو د سترګو رپ کې دا کار نه شي کولې که دده په خالق عقيده مضبوطه وي چې په کن فيکن هغه هر څه کولې شي معنی اظهار د قدرت يې ښکاره کيږي نو بيا به ده کله هم دا شکوک نه وه کړي اوس دلته مؤثرې حقيقي الله دي خو دا کار ظاهر شو په لاس د مريم بي بي زنانو کې پيغمبر نه راځي نو دا کرمت د هغې شو.

تفسير الطبري ج ۱۸ صفحه ۱۷۸ او بعضې چاپونو کې جلد ۹ صفحه ۷۱ ده نو په هغې کې د ابن عباس صاحب ترجمه داده چې **كان جذعا يابساً**، دا وچ کلک ډډ وه دا دده دې لپاره ما ذکر کړل چې څوک دا تاويل ونه کړي او چې څوک ونه وايي چې دا خو د کهجورو نه ډک بوټي وه هسې دې لاس وروړ او را وغورزيدې نه دا وچ کلک بوټي وه پانه يې هم نه لرله نو دا شين هم شو ميوو نه ډک هم شو ميوې پخې هم شوي او **تساقط** هم راغې دا **محضاً اظهاراً لقدرته تعالى** د دهريانو خوله يې بنده کړه چې بيا ونه وايي چې دا ګردش د زمانې نه دا څيزونه غټيږي شنه کيږي او پخيږي نا دلته مؤثر حقيقي الله دي.

دويم نمبر آيت :

د خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ دا دري واړه حالات او واقعات كرامات دده جوړيږي په قول د هغه چا چې وايي هو ولي، دې ولي دي سورة كهف : فانطلقا ، موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ دواړه روان شول تر دې چې راغله ، اهل قرية استطعما اهلها چې انطاكيه قريه وه طلب د طعام يې وكړ هغوي نه : فابوا ان يضيفوهما هغوي انكار وكړو د ميلمستا ددواړو نه فوجد فيها جدار دوي پيدا كړ دغه قريه كې يو ديوال يريد ان ينقض اراده يې وه چې پريوځي يعني قريب وو غورځيدو ته فاقامه پس نيغ كړ خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ دې ديوال لره دلته فاقامه كې د جمهورو مفسرينو رايه داده چې دا اقامة الجدار په ختو كولو نه وه شوې چې ګنې ده ورته ختې وكړې ديوال يې نيغ كړ نه بلكې اشارة إلى الجدار باليد بان يستقم فاقامها ، خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ ورته ګوته ونيوله وايي نيغ شه بس ديوال نيغ ودريده نو دا كرامت دده دلته ښكاره شو .

﴿ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴾ .

موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ ورته فرمايي چې تنخواه به دې پرې اخستې وه .

تفسير القرطبي جلد ۱۱ صفحه ۲۸ :

ففي هذا دليل على كرامات الاولياء . دې كې د اولياء د كراماتو اثبات دي .

وكذلك ما وصف من احوال الخضر عَلَيْهِ السَّلَامُ في هذا الباب كلها امور خارقة للعادة .

خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ نه څومره امور چې دلته ظاهر دي خارق العادة دي په هغه صورت كې كرامت جوړيږي چې :

اذا تنزلنا على انه ولي لا نبي . چې مونږ را كوز شو دې بحث ته چې ګوري دا ولي دي نبي نه دي . چې دا قول د بعض المفسرين دي .

همدغه مضمون مذكور دي په روح المعاني جلد ۸ صفحه ۳۴۴.

دارنګې فتاوى الحديثية لابن حجر الهيتمي جلد ۱ صفحه ۷۲۶ فرمايي :

لا يرد على ذلك ما وقع لموسى عَلَيْهِ السَّلَامُ مع الخضر عَلَيْهِ السَّلَامُ بناءً على ما عليه الجمهور من

الصوفية من ان الخضر عَلَيْهِ السَّلَامُ ولي .
جمهور د صوفيو په دې دي چې خضر عَلَيْهِ السَّلَامُ ولي وه مسئله اختلافي ده څوک چې ولي ګڼي څوک يې نبي ګڼي که نبي شي معجزات دې که ولي شي کرامات دي .
منهاج د امام نووي رَحِمَهُ اللهُ جلد ۱۵ صفحه ۱۳۷ کې هم دغه الفاظ ذکر دي :
فيه اثبات كرامات الاولياء على قول من يقول الخضر عَلَيْهِ السَّلَامُ ولي .

دريم نمبر آيت :

د سليمان عَلَيْهِ السَّلَامُ د بلقيس تخت راوړو ته ضرورت وه عفريت من الجن ويلي وه :
﴿أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن تَقُومَ مِن مَّقَامِكَ﴾ .
ده وويل زما جلت په کار دي :
﴿قَالَ الَّذِي عِندَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ﴾ .
قول د جمهور داده چې :
الذي عنده علم من الكتاب هو اصف بن برخياء عَلَيْهِ السَّلَامُ كان صديقا.
داد صديقينو اولياو نه وه .
انا آتيك زه يې راوړم تاته :
﴿قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ﴾ . مخکې د واپسي د نظر ستا نه .
فلما رآه ، هر کله چې وليده سليمان عَلَيْهِ السَّلَامُ دغه تخت مستقراً عنده چې پروت وه ثابت مخکې دده :
﴿قَالَ هَذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ﴾ .سورة نمل آيت : ۴۰.
اوس دا يوه شبهه چې هغه پيغمبر وه دې ولي خپله يې ولې نه راوړو ددې خو ډيرې وجهې کيدې شي ظاهري وجه د اهل العلم يې دا کيدې شي د سليمان عَلَيْهِ السَّلَامُ نبوت شان او معجزه مسلمه وه بادشاه وه کنه عظمت جلال يې هر څه خلکو منل سليمان عَلَيْهِ السَّلَامُ دې مقام

کې خلکو ته د امت د اولیا، حال هم ښایي چې زه په امت کې زما په رعیت کې هم داسې خوانان شته چې د دوي په لاس داسې کارونه ښکاره کیږي.

صوفیه کرام تاویل داکوي چې یو نزول دي بل عروج دي په حالت د نزول کې استجابات قلیل وي او د عروج کې کثیر وي هلته مستي وي.

د سلیمان علیه السلام عروج تام شوې وه دې نه بعد یې نزول هم تام شوې وه خدمت د خلکو کې لګیا وه او اصف بن برخیا په حالت د عروج کې وه په حالت د مستي او وجد کې وه دا حالات د استجاباتو وي نو ځکه د ده استجابات زیات وشو.

صوفیه په دې قائل دي چې په حالت د عروجاتو کې خوارق زیات وي، په حالت د نزول کې ارشادات او خدمت د خلکو وي خوارق بیا قلیل وي.

تفسیر قرطبي جلد ۱۳ صفحه ۲۰۶ صفحه ۱۳۷ کې ذکر کوي چې:

اکثر المفسرین علی ان الذي عنده علم من الکتاب اصف بن برخیاء وهو من بني اسرائیل وکان صدیقاً.

د صدیقینو اولیاء نه وه بیا په همدغه صفحه کې ذکر کوي:

روي انه صلی رکعتین. ده دوه رکعته مونځ وکړو.

والذي علیه الجمهور من الناس انه رجل صالح من بني اسرائیل اسمه اصف بن برخیا روي انه صلی رکعتین ثم قال لسلیمان: یا نبي الله امدد بصرك فمد بصره نحو الیمن فاذا بالعرش فمارد سلیمان بصره الا وهو عنده.

بیا لېلاندې لیکي:

لانه ان کان الفعل من سلیمان فهو معجزة وان کان من آصف او من غیره من اولیاء الله فهي کرامة وکرامة الولي معجزة النبي.

دا ددغه پیغمبر معجزه جوړیږي د هر ولي نه چې کرامت ظاهر شي نو دا ددغه پیغمبر معجزه ګڼلې کیږي ځکه ده اتباع د شریعت ددغه پیغمبر کړې ده نو کمال د هغې شو ځکه دې پرې ذي کرامت ګرځید لي زمونږ دې امت کې چې څومره کرامات ظاهر دي دا بعد الوفات

معجزې د حضرت محمد عربي ﷺ دي داد هغه په لاس برکت ښکاره کيږي.

قال القشيري: وقد أنكر كرامات الاولياء من قال ان الذي عنده علم من الكتاب هو سليمان.

څوک چې وايي دا سليمان عَلَيْهِ السَّلَامُ خپله راوړي وه يو ضعيف قول دا سې شته وايي ددې خبرې قائل په حقيقت کې د اوليا و د کرامت منکر وي.

څلورم نمبر آيت:

د مريم بي بي کفالت په وړوکوالي کې زکريا عَلَيْهِ السَّلَامُ کوي يوه کوټه ده په هغې کې يې دا اچولې ده.

﴿فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ﴾ په ځای د ولد يې قبوله کړه.

﴿وَأَنبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا﴾ ډير زر زر به غټيدله.

﴿وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا﴾ او کفالت به يې کولو ددې زکريا عَلَيْهِ السَّلَامُ.

﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ﴾

کله به چې داخل شو زکريا عبادتګاه ددې ته کلما تعميم د وقت دي دا کرامت يوه ورځ نه ده ښکاره شوې بلکې دائمي کله به چې دننه کيده:

﴿وَجَدَ عِندَهَا رِزْقًا﴾ مونده به کړو زکريا عَلَيْهِ السَّلَامُ.

دلته د ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ترجمه داده چې:

كان عنبا في مكتل في غير حينه. انګور به وه بغير د وخت نه يعنې د انګورو وخت به نه وه او زکريا عَلَيْهِ السَّلَامُ به دې سره انګور پيدا کول.

﴿قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا﴾ کوم ځای نه دا تاته راغلل.

﴿قَالَتْ هُوَ مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ سورة آل عمران آيت: ۳۷.

اوس دا يقيني خبره ده چې الله پاک مونږ ټولو ته روزي راکوي رازق ده خو مع السبب دلته اوس ددې خلکو عقيده جوړه ده او که په کوټه کې دننه چا ته چې دروازه پسې بنده وي

روزي ورکوي بيا په کې شک کوي ځکه عقيده کمزوري ده د خالق په قدرت باندې په اسباب يې اتکاء شته خو د خالق په قدرت يې عقيده نه ورځي نو په کراماتو او معجزاتو کې چې هر څومره ضعيف قول چا پيش کړ نو چون چرا په کې کول نه دي په کار ځکه د خالق په قدرت کې خبرې راځي.

ددې وجې نه امام سيوطي رَحِمَهُ اللهُ په خصائص الکبرى کې ليکي چې روايات په باب د معجزاتو کې که ضعيفه هم راشي درجه د حسن لري ځکه وايي معجزات او کرامات له قبيلې د ترغيباتو نه دي او په ترغيباتو کې ضعيفه مقبول دي دا فضائل دي د يو شخص صفتونه ته بيانوي نو په دې باب کې خو ضعيف په اتفاق د محدثينو مقبول وي.

تفسير ابن کثير جلد ۲ صفحه ۳٦ کې ليکلي دي او بعضې چاپونو کې جلد ۱ صفحه ۳۲۱ جوړېږي دا آيت کريمه ذکر کوي بيا وايي:

وفيه دلالة على كرامات الأولياء. دا آيت دليل دي په کراماتو د اولياء.

وفي السنة لهذا نظائر كثيرة. په آحاديثو کې ددې لپاره څه ډير مثالونه شته دي.

همدا مضمون تفسير مظهري هم ذکر کړي دي جلد ۲ صفحه ۴۳، روح البيان هم ذکر کړي جلد ۲ صفحه ۲۹، روح المعاني ج ۳ صفحه ۲۲۵، او الفاظ د روح المعاني دلته دادي چې منکرين د کراماتو د اولياء معتزله دي ځکه څوک چې معتزلي شي هغه خپل اصول لري د خپلو اصولو مخالف که هغوي ته څومره نصوص په کراماتو ملاو شي هغوي يې بيا نه مني ځکه د هغوي دا اصل دي چې شريعت مطهره مونږ ته راشي موافق د عقل دي که مخالف د عقل دي روايات چې په احاديثو کې راشي موافق د عقل دوي يې هم قبلوي مونږ يې هم قبلوو او کوم روايات چې مخالف د عقل راشي.

بنيادي فرق د اهلسنت دادی له معتزلو سره چې روايات مخالفة مع العقل کې هغوي ترجيح عقل ته ورکوي نقل متروک ګرځوي او اهلسنت والجماعة ترجيح نقل ته ورکوي عقل متروک ګرځوي دا بنيادي اختلاف دي په دې اختلاف باندې مونږ او دوي په خپل مينځ کې بيا ډير تفريعات جزي اختلافي لرو يو د هغې نه رؤيته تعالى يوم القيامة ده دوي وايي دا عقل نه مني عقل ددې درک نه شي کولې.

من جمله د هغې نه تلل د اعمالو دي دا وايي عقل نه مني اعمال وايي څنګه تلل کيږي هغه خو ښکاري نه ذي جسم نه دي .

من جمله د هغې نه پل صراط دي وايي دا عقل نه مني چې څو مره نري ده دو مره تيره ده نو مزل پرې څنګه کيږي .

من جمله د هغې نه عذاب قبر دي وايي دلته فرشتې له کوم ځايه راځي دا عقل نه مني .

من جمله د هغې نه کرامت دي کرامت ځکه نه مني چې دا خلاف د عقل دي که ته وايي احاديث پرې راغلي ايتونه پرې راغلې واي زمونږ شريعت چې زمونږ د عقل خلاف راشي نه يې شو منلې دارنګې اشاعتيان ډيرو مسائلو کې معتزلو پسې تللې دي .

کرامات الاولياء د لاليکائي جلد ١ صفحه ٧٥ :

ذکر عبدالرحمن ابن ابي حاتم حدثنا ابي حدثنا مالك بن اسماعيل حدثنا شريك عن عطاء بن السائب عن سعيد بن جبير عن ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وجد عندها رزقا قال عنبا في مكتل في غير حينه .

مکتل زنبيل ته وايي .

پنځم آيت : څه خلک وايي چې ژوند کې کرامت منم خو بعد الوفات يې نه منم ځوک چې دا خبره کوي د الله په قدرت کې لوي شک لري ځوک چې دا خبره کوي .

عبد الغني نابلسي رَحِمَهُ اللَّهُ د شامي د مصنف استاذ دي دده يو کتاب دي **الحديقة الندية شرح طريقة المحمدية** د هغې په اخري ضميمه کې يوه رساله ليکلي کشف النور عن اصحاب القبور په ۴۰ صفحاتو مشتمله رساله ده د دغې رسالې په ۲۳ صفحه باندې ليکي چې کوم خلک دا وايي چې زه په حيات کې کرامت منم او بعد الوفات کرامت نه منم دوي نه تپوس وکړي چې په دې حيات کې اظهار د کرامت په لاس د يو ولي وشو مؤثرِ حقيقي خالق ګڼي که دا ولې ګڼي که مؤثرِ حقيقي حيات کې دا ولي وګڼه وايي دا سړي مشرک دي ځکه مؤثرِ حقيقي په کرامت د ولي کې چې حيات وي خالق ده او که وايي چې مؤثرې حقيقي په کرامت کې خالق ګڼم نو ولي خو وفات شو دنيا نه لاړ نو خالق خو يې دنيا نه ، نه دي تللې نو وروسته د وفات دده نه لکه دنيا کې چې دې په حيات کې خالق دده قدر او عزت د خلکو په

ستركو كې اچوه يو څه يې ښكاره كړل نو بعد الوفات يې هم هغه خالق قادر دي چې يو څه ښكاره كړي.

له دغه مزار نه د خلكو په ستركو كې دې قدرمند شي او كه څوك وايي چې معمول د باري تعالى په دې نه ده جاري چې هغه دې بعد الوفات څوك د چا په ستركو كې قدرمن كړي ولې نه ده الله پاك د اعمال حسنو د محسنينو عظيمه بدله دا ښايي چې د خلكو ستركو كې يې قدرمن كړي دليل وربانديې داده د حضرت نوح عَلَيْهِ السَّلَام، حضرت هارون عَلَيْهِ السَّلَام، حضرت موسى عَلَيْهِ السَّلَام، حضرت الياس عَلَيْهِ السَّلَام حالات ۲۳ سپاره كې مذكور دي هغه هر يو سره خالق څه فرمايي :

﴿ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الآخِرِينَ ﴾.

دا الفاظ ددې معنى څه ده :

اى تركنا ثناءً حسناً في الباقين.

وروسته چې كوم خلك وه د هغوي په خولو ژبو كې مونږ ددوي صفتونه واچول نو دا دومره صفتونه چې دا خلك د اولياء كوي دا چا اچولي دي ګنې د بل چا صفت ولې نه كيږي.

بيا څه فرمايي :

﴿ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴾.

دغه نيكه بدله چې انبياو ته مونږ وركړي وه همدغه بدله مونږ صوفيوو ته وركوو، محسنين صوفيه دي صوفيه چې هم دنيا نه لاړ شي نو مونږ د خلكو په ژبو ددوي ثنا واچوو چې صفت يې كوي.

نو اشتهار تعريفات تكريمات خالق د خلقو په ژبو اچوي دغه آيت وربانديې دال دي بيا هم كه يو ضدي وايي چې كرامت بعد الوفات نه منم د قرآن كريم د نص نه بعد الوفات كرامت چې ثابتوي.

سورة كهف آيت نمبر ۱۷ : ﴿ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَت تَّزَاوَرُ عَن كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَت تَّقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ ﴾.

د اصحاب كهفو نه دا لمر ذات اليمين او ذات الشمال تاويدل راتاويدل دلته علماء اهل

ظاهر په تاویلاتو ډیر ستړي شوي دي کله د غار خوله یو خوا کړي کله بل خوا چې یو خوا یې کړي نو دا یو جانب یې نه صحیح کیږي که دا بل خوا یې کړي نو دا بل جانب یې نه صحیح کیږي دا به څنګه صورت وي چې دوي په څنګه حال کې پراته وو چې دا لمر په هر اړخ کې پسې تاویده راتاویده لږ څرک به یې ورکړ خو ددوي وجود به یې نه خرابو نو دا څنګه حال وه نو دې ځای باندې تفسیر روح المعاني جلد ۹ صفحه ۳۲۲ دا تاویلات کثیره یې ذکر کړي دي وایي :

وقال الزجاج ليس ذلك لما ذكر . نه ده داسې چې دا څه اقوال ذکر شول .

بل لمحض صرف الله تعالى الشمس بيد قدرته .

بلکې محض خدای تعالی به دا لمر اړوه را اړوه په قدرت خپل سره .

عن ان تصيبهم . له دې نه چې دوي ته اصابت وکړي .

على منهاج خرق العادة كراماً لهم .

په طریقه د **خرق العادة** باندې معمول خداوندي دا وه چې نیغ دا لمر ځي دغه وخت کې چې دوي ته به راغې دا لمر به یې ترې تاو کړ دا محض کرامت د دوي وه نو دا کرامت **بعد الوفات** ده چې لمر ترې اخوا بل خوا تاویږي .

دا استدلالات د نصوصو وه د قرآن عظیم الشان نه .

المبحث الثاني : استدلالات من الاحاديث النبوية :

البداية والنهاية نقل د بخاري نه کوي :

قال البخاري حدثنا محمد بن المثنى حدثنا معاذ حدثني أبي عن قتادة قال حدثنا أنس بن مالك ان رجلين من أصحاب النبي ﷺ خرجا من عند النبي ﷺ في ليلة مظلمة و معهما مثل المصباحين يضيئان بين أيديهما .

نیمه شپه ده د محمد ﷺ دوه اصحابان کورونو ته روان شول تیاره ده مخې ته ورته دوه ډیوې ولږیدې رڼا شوه یوه ډیوه یوه ته رڼا کوي بله ډیوه بل ته رڼا کوي .

فلما افترقا صار مع كل واحد منهما واحد حتى اتى اهله .

کله چې سره جدا شول بیا هر یو ددوي سره دغه مصباح رڼا شوه تر دې چې کور ته ورسیدل .

دا امر خارق العادة عقل کار نه کوي چې دا رڼا کوم ځای نه راغله دا رنګې د مصنف عبدالرزاق روایت پیش کوي :

قال عبدالرزاق اخبرنا معمر عن ثابت عن انس ان اسيد بن حضير الانصاري و رجلاً اخر من الانصار تحدثا عند رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في حاجة لهما حتى ذهب من الليل ساعة .

څه شپه تیره شوه .

في ليلة شديدة الظلمة ، سخته تیاره وه ، ثم خرجا من عند رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ينقلبان ، رابهر شول رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه واپس تلل ، وبيد كل واحد منهما عصية ، هر یوه سره لاس کې همسا وه ، فاضاءت عصى احدهما لهما ، ددې دواړو همسا ګانو کې یوې همسا رڼا شروع کړه .

وچ لرګي نه رڼا تلل دا کرامت دي ، حتى مشيا في ضوئها ، تر دې چې لاړل په رڼا ددې دواړه .

حتى اذا افترق بهما الطريق اضاءت للاخر عصاه حتى مشي في ضوئها حتى اتى كل منهما في ضوء عصاه بلغ اهله .

چې کله لاري دوه شوي ددویم همسا هم رڼا شروع کړه هغه پورې رڼا وه چې څو پورې دوي کور ته ورسیدل .

دا رنګې بل روایت ده صفحه ۱۵۹ بیهقي کې :

اخبرنا ابو عبدالله الحافظ حدثنا ابو عبدالله محمد بن عبدالوهاب الاصبهاني حدثنا احمد بن مهران حدثنا عبيدالله بن موسى اخبرنا كامل بن العلاء عن ابي صالح عن ابي هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

قال كنا نصلي مع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العشاء فكان يصلي فاذا سجد وثب الحسن والحسين رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا على ظهره .

هغه به دواړه راغلل لوبې به يې کولې .

فاذا رفع رأسه اخذهما فوضعهما وضعا رفيقا فاذا عاد عادا فلما صلى جعل واحدا ههنا وواحدا ههنا .

غيږ کې يې کينول . ابو هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمائي **فجئته** ، زه ورته راغلم **فقلت يا رسول الله** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : **الا اذهب بهما إلى امهما** ، اجازت نه ده چې مور ته يې بوځم .

فبرقت برقة ، يو پړق شو رڼا شوه .

فقال الحقا بأمكما ځي مور ته لاړ شي.

فما زالا يمشيان في ضوئها حتى دخلا .

ځو پورې چې دوي کور ته دننه شوي نه وه رڼا وه کله چې کور ته دوي ورسيدل رڼا ختمه شوه کرامت ددوي ده معجزه د رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده .

دارنګې البداية والنهاية جلد ٦ صفحه ١٦٨ د امام بخاري رَحِمَهُ اللهُ يو بل روايت پيش کوي :

قال البخاري في تاريخه : حدثني احمد بن الحجاج حدثنا سفيان بن حمزة عن كثير بن زيد عن محمد بن حمزة بن عمرو الاسلمي عن ابيه قال كنا مع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فتفرقنا في ليلة ظلماء دحمسة .

مونږ وو د رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سره نو جدا شو په سخته تياره کې .

فاضاءت اصابعي زما ګوتو رڼا شروع کړه ، **حتى جمعوا عليها ظهرهم** ، ټول پرې راغونډ شو **وما هلك منهم** ، يو هم ترې هلاک نه شو ، **وان اصابعي لتنير** ، او يقيناً زما دا ګوتې چې وې رڼا يې کوله ، د ګوتو نه بټرې جوړيدل ددوي کرامت ده .

دارنګې البداية والنهاية جلد ٦ صفحه ١٦٩ کې د امام بيهقي روايت پيش کوي راوي

اباعبس دي :

كان يصلي مع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصلوات ثم يرجع إلى بني حارثة فخرج في ليلة مظلمة مطيرة .

راووته يوه سخته تياره شپه باران هم په کې وه .

فنورله في عصاه حتى دخل دار بني حارثة ، همسا کې ورته رڼا جوړه شوه بني حارثه ته ورسيدل .

دارنګې البداية والنهاية جلد ٦ صفحه ١٦٩ کې ذکر دي :

وروينا عن يزيد بن الاسود وهو من التابعين أنه كان يشهد الصلاة بجامع دمشق من جسرين فربما اضاءت له ابهام قدمه في الليلة المظلمة .

په سخته تياره شپه کې به دده کله د خپې غټې ګوتې رڼا شروع کړه په هغه رڼا به کورته اسود بن يزيد تلل .

دارنګې طفيل بن عمرو الدوسي دې خپل حکايت کوي وايي چې ما کله واوريدل چې نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ داعي دى خپل دين لره خو ما ته چا وويل : عياذاً بالله ساحر دي چې خبرې دې ورته واوريدې بيا دې اړوي نو وايي چې کوم مجلس کې به دې وو زه به هلته نه تلم اتفاقاً يو ځل زه يو ځای ناست وم چې دې راباندې را دننه شو ماوي چې اړس څه چل وکړمه نو وايي د يو بالخت نه مې مالوچ رابهر کړيوه غوږ کې مې هم کيخود بل غوږ کې مې هم کيخود غوږونه مې سم له مالوچو نه ډک کړل .

ما وويل چې زه پرې خبرې وانه ورم دې مبارک اوس خبرې کوي زه يې نه اورم ، شوندې يې خوزيږي وايي ځان سره مې سوچ وکړو چې دا څه ليوني دې ځان نه جوړ کړې ده ته دا يو غوږ نه دا مالوچ لږ رابهر کړه دا خبرې واوره که ښې وي وي منه او که ښې نه وي مه يې منه . وايي چې څنګه مې دا مالوچ لږ ترې راويسته او د نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دا آواز را ورسيده وايي داسې راښکلم چې سم دازړه يې رانه ويسته سم دلاسه د نبي کريم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مخ کې کيناستم ما وويل بيعت راکړه ايمان يې قبول کړه بيا به چې کوم بَدوِي راغې نوي به يې ايمان راوړو نو کيبه يې نوه د خپل ايمان قصه به يې ورته وکړه .

دا قصه به يې ډيره زياته كوله تعجباً نو چې څنګه يې ايمان قبول كړنو بيا دومره صادقه وه چې :

انه سأل رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آية يدعو قومه بها .

ما ته خو يو كرامت راكه ګوره دلته ايت په معنى د كرامت سره دي تپوس يې وكړو بآية په يو دليل سره يدعوا بها چې د هغه دليل په وجه قوم ته دعوت وركوم .

فلما ذهب اليهم، چې قوم ته لاړ ، **وانهبط من الثنية** ، د غونډې د وداع نه ورواوښت، **اضاء له نور بين عينيه** ، له تندې نه يې رڼا روانه شوه نو ده وويل : **اللهم لا يقول هو مثله** ، اى خدايه دا خلك ونه وايي چې دا خو بده نمونه شوه ، **فحوله الله إلى طرف سوطه** ، وګرځوله دغه رڼا خداى تعالى دده د دوري يو طرف ته ، **حتى جعلوا يرونه مثل القنديل** ، د هغې نه به د قنديل په شكل رڼا ختله دده په دعا باندې نو دده مبارك تندې كې تورتاكي خو څه كوي چې سپينه رڼا يې هم خوښه نه وه چې څوك مثله ورته ونه وايي .

مونږ مخكې ذكر كړي چې جميع انواع د معجزاتو چې دي هغه كرامت كيدې شي كه هغه احياء د موتى وي كه هغه عدم سوزيدل په اوركې وي او كه هغه طي د مكان وي يا طي د زمان وي دا چې اور دوي نه دي سوزولي كراماً لهم په مثل د ابرهيم خليل الله عَلَيْهِ السَّلَامُ.

البداية والنهاية جلد ٦ صفحه ١٦٩ :

روى الحافظ البيهقي من حديث عفان بن مسلم عن حماد بن سلمة عن الجريري عن ابي العلاء عن معاوية بن حرمل قال خرجت نار بالحرة .

حرا مدينه منوره كې يو ځاى وه هغې نه اوررا بهر شو .

فجاء عمر إلى تميم الداري فقال قم إلى هذه النار . راپاڅه دې اوره پورې .

قال يا أمير المؤمنين ومن أنا وما أنا ، زه څوك يم زه څه شي يم عاجزې كوي زه خو څه ابراهيم عَلَيْهِ السَّلَامُ نه يم چې اور ته به ورځم .

راوي وايي : **فلم يزل به حتى قام معه** ، عمر فاروق رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ورپسې وه چې نه راپاڅي

به مجبوره یې کړو راپایڅوه یې، راوي وایي : **وتبعتهما** زه هم ورپسې شومه، **فانطلقا إلى النار**، دواړه اور ته لاړل، **فجعل تمیم یحوشها بیدیه حتی دخلت الشعب ودخل تمیم خلفها**، شروع شو تمیم **یحوشها بیدیه** دا اور یې په لاسونو راغونډولو هغه خور شوې وه په کورونو کې راغونډوه یې تر دې چې **دخلت الشعب** دغه اور هغه ناو ته دننه شو تمیم وروسته ورپسې داخل شو، **قال فجعل عمر یقول لیس من رأی کمن لم یر قالها ثلاثاً**، نه وي یقین د هغه چا چې په سترګو یې کتلې وي په شان د یقین د هغه چا چې لیدلې یې نه وي صرف یې اوریدلې وي یعنې یقین د دې چې ابراهیم علیه السلام اور نه وو سوزولې په دې خو زمونږ یقین دی د ټولو نص نه ثابت دي خو چې څوک په سترګو داسې کار وګوري د هغه یقین ته د هغه چا یقین کله رسي چې هغه اوریدلې وي.

نو زمونږ یقین اوس مضبوط شو ځکه دا درجه د عین الیقین شوه عمر فاروق رضی الله عنه ته او حضرت تمیم داري ته دا درجه د حق الیقین شوه او مونږ او تاسو ته درجه د علم الیقین شوه او چې علم یقین نفي شو ایمان نفي کیږي که چا شک وکړو په دې کې چې ابراهیم علیه السلام الله پاک دلته نه دي بچ کړي یا یې نه شي بچ کولې نو کافر کیږي او یا دا معجزه نه وه او دا دري درجې داسې مثال لري اور سوزول کوي درجه د **علم الیقین**، د چا مخکې یو سړي وسوزیده دا درجه د **عین الیقین** شوه او که د ستا کوم ځای وسوزیده دردمن شوې دا درجه د **حق الیقین** شوه.

د عامو او د خاصو د ایمان دغه فرق ده ته هم وایي چې **آمنت بالله** انبیاء هم وایي چې **آمنت بالله** زمونږ درجه د ایمان د **علم الیقین** ده او د انبیاو درجه د **حق الیقین** ده او کومو اولیاء چې شواهد او کرامات دلائل د قدرت نظاره کړې وي نوریې کتلي فیض یې کتلې رحمت کتلې د هغوي درجه بیا د **عین الیقین** وي او د چا **حق الیقین** ته هم ورسیږي.

اوس مونږ وایو چې قیامت شته جنت جهنم شته چې جنت ته دننه شو بیا به هم وایو چې جنت شته نو سوچ وکړي چې هغه یقین او دا یقین به فرق لري او که نه ډیر فرق لري.

نو دا د اور نه سوزیدل د صحابه کرامو نه ثابت شول.

دارنګې احیاء د موتی وو په معجزاتو د انبیاو کې معروف دي د عیسی عَلَيْهِ السَّلَامُ نه نو دا په کراماتو د اولیاء کې هم امکان لري چې د هغوي په لاسونو دې مړي ژوندي شي د شیخ عبدالقادر جیلاني په حالاتو کې کتاب لیکلي پلیټ کې هډوکي د چرګ واچول قم باذن الله یې وویل پاڅیده نو کمزورې عقیدې والا دلته اعتراض کوي چې دا چیرته کیدې شي دا شرکي عقیده ده شرکي نه ده باذن الله احی الموتی، عیسی عَلَيْهِ السَّلَامُ دعوی کړې ده خالق ژوندي کړې خو په لاس د ده معجزه وه او که په لاس د ولي وشي نو کرامت مؤثرِ حقیقي الله دي.

حدیث في کرامة لولي من هذه الامة هي معدودة من المعجزات لان کل ما یثبت لولي فهو معجزة لنبیه. د ولي کرامت د پیغمبر معجزه وي.

قال الحسن بن عروة حدثنا ادریس عن اسماعیل بن ابي خالد عن ابي سبرة النخعي قال اقبل رجل من الیمن. د یمن نه یو شخص راغې مجاهد وو.

فلما کان ببعض الطریق نفق حماره.

خرېې مړ شو، **فقام فتوضأ**، پاڅیده اودس یې وکړو، **ثم صلی رکعتین**، بیا یې دوه رکعته لمونځ وکړو، **ثم قال اللهم اني جئت من الدفینة**، ای الله د خپل کلي نه راغلم، **مجاهدا في سبیلك وابتغاء مرضاتك**، مجاهد یمه، **وانا اشهد انك تحي الموتی وتبعث من في القبور لا تجعل لاحد علی الیوم منة**، ما باندې د چا احسان بار مه کړي، **اطلب الیك الیوم ان تبعث حماري**، دا درنه غواړم چې زما خر ژوندي کړه، **فقام الحمار ینفض اذنیه**، دا خر پاڅیده غوږونه یې څنډل، **قال البیهقي هذا اسناد صحیح**.

البدایة والنهایة جلد ٦ صفحه ١٧٠.

قال ابو بکر بن أبي الدنیا في کتاب من عاش بعد الموت حدثنا اسحق بن اسماعیل واحمد بن بجیر وغیرهما قالوا حدثنا محمد بن عبید عن اسماعیل بن ابي خالد عن الشعبي ان قوما اقبلوا من الیمن متطوعین في سبیل الله فنفق حمار رجل منهم فارادوه ان ینطلق معهم فأبی فقام فتوضا وصلی ثم قال اللهم اني جئت من الدفینة، مجاهدا في سبیلك وابتغاء مرضاتك وإني اشهد

انك تحي الموتى و تبعث من في القبور لا تجعل لاحد على اليوم منة . فإني اطلب اليك اليوم ان تبعث لي حماري ، ثم قام إلى الحمار فضربه فقام الحمار ينفض اذنيه . فأسرجه وألجمه ثم ركبه واجراه فلحق بأصحابه فقالوا له ما شأنك قال شأني ان الله بعث حماري قال الشعبي فأنا رأيت الحمار بيع او يباع في الكناسة يعني بالكوفة .

كناسة ، د مال منډي ته ويلې شي .

وايي دغه خر مې وليده چې په منډي کې خرڅيده ، يو بل روايت کې راځي چې ما ورته وويل چې دا ولې خرڅوي دا خو تا ته خداى تعالى ژوندې کړي دوباره ، ملګري يې بيا وايي مونږ کې داسې خلک هم شته شعر وايي :

ومنا الذي أحيا الاله حمارة   وقد مات منه كل عضو و مفصل

دارنګې البداية والنهاية جلد ٦ صفحه ١٧١.

قال أبوبكر بن ابي الدنيا حدثني خالد بن خداش بن عجلان المهلبي واسماعيل بن بشار قالا حدثنا صالح المري عن ثابت البناني عن انس بن مالك قال عدنا شابا من الأنصار .

د انصارو نه يو ځوان وو مونږ بيمارپرسي ته ورغلو .

فما كان بأسرع من ان مات . ډير زر مړ شو . فأغمصناه مونږ سترګې ورته پټې کړي ، و مددنا عليه الثوب ، او جامه مو پرې واچوله .

وقال بعضنا لامه احتسبيه ، مور ته يې چا وويل : خداى دې اجر درکړي دا تعزيه ده احتسبيه اجر وغواړه د خالق نه خداى دې اجر درکړي . قالت و قد مات ، ولې زوي مې مړ شو قلنا نعم فمدت يديها إلى السماء ، لاسونه يې اوږده کړل طرف د آسمان ته دعا کوي وايي :

اللهم اني آمنت بك وهاجرت إلى رسولك فاذا نزلت بي شدة دعوتك ففرجتها .

کله چې ته ما باندې تکليف راولې دعا کوم ته يې ختموي ، فأسألك اللهم لا تحمل على

هذه المصيبة قال فكشف الثوب عن وجهه فما برحنا حتى اكلنا واكل معنا ، جامه يې له مخ نه لرې کړه څه ډير کرتې هغه مونږ سره روټي خوړلې مونږ هغه سره روټي خوړلي نو دا مړي د مور په دعا راژوندې شو د کرامت دذې صحابي وه .

دارنګې د علاء بن عمرو الحضرمي رضي الله عنه دده مختلف واقعات دي دې چې د ايران او ددوبي د خليج ته راغلې وه دا ډير غټ خليج ده تقريبا دري ګنټې په کې کشتي مزل کوي دې خليج ته چې دوي راورسيدل نو څه آسونه دې او داد ستر ګو په نظر يو بحر دي نو ملګرو ته يې وويل ، اجيزوا بسم الله ، بس بسم الله ووايي آسونه پرې ور واچوي فاجزنا ما يبل الماء حوافر دوابنا ، مونږ پرې تير شو او دې او بو زمونږ د آسونو خپې هم نه وي لمدې کړي .

دا څنګه وشو بس پرې ورغله هلته فوجيان د فارس ولاړ وو چغې کړي ديوان ديوان ، دا خو پيريان دي د او بو د پاسه را روان دي خو هلته شکست وخوړو وتښتيدل د غه علاء بن الحضرمي صاحب بيا په يو ځاى کې وفات شوې هم دي وايي چې کله دې وفات شو :

فلم نلبث الا يسيرا حتى رمى في جنازته قال فحفرنا له وغسلناه ودفناه فاتى رجل بعد فراغنا من دفنه فقال من هذا فقلنا هذا خير البشر هذا ابن الحضرمي فقال ان هذه الارض تلفظ الموتى. هغه راته وويل دا ځمکه مړي ولي يو خوا بل خوا دلته مړي مه ښخوي .

فلو نقلتموه إلى ميل او ميلين إلى ارض تقبل الموتى کاشکې مو يو يا دوه ميله لرې وړې واي، فقلنا ما جزاء صاحبنا ان نعرضه للسباع تأكله ، مونږ ولې خپل ملګرې په درنده ګانو وخورو .

قال فاجتمعنا على نبشه فلما وصلنا إلى اللحد ، مونږ راغونډ شو دې مو لوڅ کړ هر کله چې ورسيدو لحد ته ، اذا صاحبنا ليس فيه ، چې وه مو کتل علاء بن حضرمي په کې نشته، واذا اللحد مد البصر نور يتلألأ، د ستر ګو په نظر چې لحد ته ګورو رڼا په کې پرقيږي ،

قال فاعدنا التراب إلى اللحد ثم ارتحلنا ، بيا دې ځاى نه مونږ لاړو .

نو دا کرامت بعد الوفاة د اعلى صاحب شو تفسير روح المعاني دا ليکلي کيديشي

تاسو د يو ولي مزار خلاص کړي هغه په کې نه وي دا نه چې هغه نه وي په کې هغه به وي خدای تعالی حالات برزخي د عبادو پټوي نه يې ښايي ورته پټ يې کړي کيدې شي يو نيم ورته وښايي خو اکثراً دغه حالات پټ ساتي .

دارنګې نور روايات د بيهقي نه پيش کوي د ابو مسلم خولاني رَضِيَ اللهُ عَنْهُ :

ان أبا مسلم الخولاني جاء إلى دجلة وهي ترمى بالخشب من مدها ، دجلې ته راغې داسې د که راغلې وه چې لرګي يې ويشتل ، **فمشى على الماء والتفت إلى اصحابي وقال هل تفقدون من متاعكم شيئاً** ، څه خو به درنه ورک نه وي **فندعو الله عزوجل** ، چې دعا وکړو .

يو بل روايت کې راځي وايي د يو کس نه د آس قمچينه غورزيدلې وه راغې وايي ما نه اوبو قمچينه وړې ده واپس وګرځيده اوبو ته په اوبړه يو کې ننبتې وه راواي خيسته وريې کړه وايي دې اوبو ته نن دا اختيار نه وه چې زمونږ څيزونه يوسي خدای تعالی دا مونږ ته مسخر کړي وه .

دا پاس ټول روايات د البداية وه .

دارنګې کتاب الدعاء د طبراني جلد ۱ صفحه ۳۰۵ ، ابو هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يې راوي دي :

عن أبي هريرة عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: بينما رجل يسمع رعداً أو صوتاً في السحاب .

يو سړي دې په وريځ کې اواز اوري اواز کيږي ان اسق حديقة فلان ، د فلاني سړي باغ اوبه کړه دې وريځ ته اواز کيږي : **قال فغدوت إلى تلك الحديقة** ، باغ ته مې ځان راورسوه وختي ، فاذا رجل قائم فيها ، يو سړي ولاړ دي **فقلت له ما اسمك قال فلان بن فلان قلت فما تصنع بحديقتك هذه اذا صرمتها** ، دا ميوه چې کله وشلوي نو څه پرې کوي هغه ورته وايي ولې دا تپوس رانه کوي : **قلت لاني سمعت صوتاً في السحاب ان اسق حديقة فلان** ، اواز په وريځې کې کيده چې د فلاني باغ اوبه کړه : **قال اما اذا قلت** ، چې دا خبره دې وکړه نو اوس به درته ووايم :

فاني اجعلها أثلاثاً ، دري حصه کومه يې ، **اجعل لنفسي واهلي ثلثا واجعل للمساكين وابن السبيل ثلثا وانفق عليها ثلثاً** ، يوه حصه په دې واپس خرچه کومه يوه مسکينانو ته

ورکوم یوه حصه زه اخلم دا رجل رجل صالح وه د بني اسرائلو نه.
خدای تعالی وریځ ده ته مسخر کړه ماموریې کړه په اوبو کولو د باغ دده.

حکایت : حاجي محمد آمین رَحِمَهُ اللّٰهُ چې وه له انقلاب نه مخکې چې د انګریزانو حکومت وه پاکستان نه حاجي صاحب هجرت وکړو افغانستان ننګرهار ته هلته د پچیر حاجي صاحب چې د ننګرهار له مشهورو مشائخو نه وه هغه سره یې زیات وخت تیروه دې به نور هم په ننګرهار کې ګرځیده مریدان یې وه.

نو زمونږ د پیر صاحب والد ګرامي قاري سرفراز صاحب چې د حاجي صاحب مرید وه په کوټ کې اوسیده او د کوټ اوبه هم په بعضې ایامو کې قلیلې لږې وي نو دده د اوبو نمبر وه هلته ورته حاجي صاحب راغې او دده میلمه شو او پټي هم ډیر وچ وه فصل تږي وه اوبو ته یې ضرورت وه سوچ یې وکړو که ځمه پټي اوبه کومه نو دلته حاجي صاحب میلمه دی دده میلمستیا پاتي کیږي او که پاتې کیږم نو د اوبو نمبر بیا وروسته راځي خو بس اوبه یې پریښودې د خپل پیر صاحب خدمت ته پاتې شو چې پاتې شو حاجي صاحب وروسته چا خبر کړ چې دې خو ستا خدمت ته پاتې شو پټي یې هلته وسوزیدو او چې بیا د اوبو نمبر ده ته راځي نو پټي به یې ختم وي.

حاجي صاحب وایي عمامه کیخوده او سر تور سر روان شو او زمونږ د پیر صاحب د والد په پټي کې ودریده او لاسونه یې اوږده کړل او وي ویل ای الله ! د زما د خدمت لپاره د اوبو نمبر پریښود نو چې هغه اوبه پټو ته ورکولې شي نو د وریځې نه هم په دې باران کولې شي زه درنه دا غواړم تر هغې دې پټي نه ځم نه چې دا پټې دې اوبه کړې نه وي.

نو دې ولاړ وه په کې چې باران شروع شو حاجي صاحب لوند خیشت شو په کې او مریدان ورته وایي چې راځه بس باران وشو وایي نه چې پټي تر پولو ډک نه شي نه ځم ترې چې دا ډک شي بیا به ترې ځم هغه پټي اوبه شو بیا ترې دې لاړ.

کرامات د مشائخو چې دي د اولیاء دا شته دې کې شک چون چرا مه کوي خالق چې بدون د چا د دعاء نه یو ځای ته اوبه لیږي او وریځ ته وایي چې لاړ شه نو د یو ولي په خولې یې هم لیږلې شي دا ټول د تقدیر خلاف نه وي خو همغه فیصله تقدیر کې داسې وي چې فلاني وخت کې به یو شخص دعا کوي بیا به هغه ځای ته وریځ لاړه شي دا عمل به وشي

زمونږ عقائد ګردش د زمانې او اسبابو ظاهرو ته متوجې دي او د خالق محض قدرت ته توجه نه کوو .

دارنګې مفاتيح الغيب تفسير رازي جلد ۲۱ صفحه ۴۳۲ د حضرت خضر عليه السلام واقعاتو کې تفسير کبير د خلفاء راشدينو کرامات ذکر کوي .

أما الآثار هر چې آثار د صحابو دي په دې موضوع باندې :

فلنبدأ بما نقل انه ظهر عن الخلفاء الراشدين من الكرامات ثم بما ظهر عن سائر الصحابة .

اول وايي د خلفاء راشدينو ذکر کوم بد ، په دې کوم بيا د باقي صحابو .

أما أبوبكر رضي الله عنه فمن كراماته انه لما حملت جنازته إلى باب قبر النبي صلى الله عليه وسلم ، دده جنازه چې اوچته کړې شوه دروازې د روضې د نبي عليه السلام ته ونودي **السلام عليك يا رسول الله هذا ابوبكر بالباب فاذا الباب قد انفتح** ، دروازه په خپله خلاصه شوه دده مبارک اول عائشې بي بي نه اجازت اخيستې وه چې اجازت ده چې زه دلته دفن شم هغې اجازه ورکړه وايي دوه ځايونه دي يو ستا شو او په يو کې به زه بيا دفن کړې شم چې هغې نه يې اجازه واخسته بيا يې ادباً وصيت کړې وه چې د نبي عليه السلام به دلته زه خوښ يم او که نه تا سو بيا ما اوچت کړي زما د وفات نه بعد ور مې وړي دروازه ځنځير کړي آواز وکوي يا رسول **الله هذا ابوبكر بالباب** که دا دروازه په خپله خلاصه شوه بيا مې دفن کړي ګنې مه مې دفن کوي .

فاذا الباب قد انفتح واذا بهاتف يهتف من القبر .دروازې نه يو آواز راځي ، **ادخلوا الحبيب إلى الحبيب** ، حبيب حبيب ته را دننه کړي دا کرامت بعد الوفات دده شو .

د حضرت عمر رضي الله عنه اول کرامت :

وأما عمر رضي الله عنه فقد ظهرت انواع كثيرة من كراماته واحدها ما روي انه بعث جيشاً.

حديث د مشکوة تاسو اوريدلي ده يو لښکريې وليږه چې امير د هغې ساريه بن

حصين وه عمر صاحب د جمعې خطبه لولي :

جعل يصيح في خطبته وهو على المنبر .

شروع شو چغې وهي په حال د خطبه کې په ممبر باندې .

يا سارية الجبل الجبل قال علي بن ابي طالب كرم الله وجهه فكتبت تاريخ تلك الكلمة .

وايي دا تاريخ ما وليکله :

فقدم رسول مقدم الجيش فقال يا امير المؤمنين غزونا يوم الجمعة في وقت الخطبة فهزمونا. شکست يې راکړو .

فاذا بإنسان يصيح ياسارية الجبل الجبل فاسندنا ظهورنا إلى الجبل .

يو سړي آواز کولو چې ياسارية الجبل الجبل نو مونږ شاه ګانې کړي غره ته .

فهزم الله الكفار وظفرنا بالغنائم العظيمة ببركة ذلك الصوت قلت سمعت بعض المذكرين قال كان ذلك معجزة لمحمد ﷺ لانه قال لابي بكر وعمر انتما مني بمنزلة السمع والبصر فلما كان عمر بمنزلة البصر لمحمد ﷺ لاجرم قدر على ان يرى من ذلك البعد العظيم .

نو وايي چې دا د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ ستر ګې شوي نو ضرور به يې دومره لرې نظر بيا لګي.

دوهم کرامت د حضرت عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ :

د مصر نهر به کال کې يو ځل راختهاو خلکو به بيا يوه جيني ورغورځوله داسې يو غلط رواج وه کله چې مسلمانانو دا فتحه کړو نو خط حضرت عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ته راغې د مصر د والي د طرفه عمرو بن العاص رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ چې دا خلک وايي چې يو ډولي به ورغورځوي دا به آراميږي که يې غورځومه ته مې مواخذه نه کړي که يې نه غورځومه هسې نه چې دا سيند راپورته شي خلک خراب نه کړي بيا به وايي چې ولې د يوې جينې نه ، نه تيريدې نو خط يې راوليږه حضرت عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ته :

فكتب عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ على خزفة ، په يوه ټوټه د کډري يې وليکل :

ايها النيل ان كنت تجري بأمر الله فاجر وان كنت تجري بأمرك فلا حاجة بنا اليك .

كه د خالق په امر جريان لري روان وو سيږه آرام او كه خپله چليږي نو سه راځه زمونږ درته حاجت نشته .

فالقيت تلك الخزفة في النيل فجرى ولم يقف بعد ذلك ، دغه خط چې وروغورځيده نهر ته نو جاري شو وروسته له دې نه بيا ونه دريده او نه را او چت شو .

بعضې خلك چې هغوي باندې د غلطو خلكو تاثيرات وي انكار دوه قسمه كوي : يو قسم انكار داسې كوي چې حيات كې منم خو بعد الوفات يې نه منم دا هم د خداى په قدرت كې ددوي شكونه وي او يا بعد الوفات د ولي د ولايت سلب كوي چې گني دده نه مقام لاړ مقام خو ترې نه ځي .

دوهم قسم د غلطو خلكو تاثير چې پرې شوې وي زمونږ بعضې احنافو علماو كې هم دا مرض دي دوي دا خبره بيا كوي چې كرامت خو منم خو دا ددوي په اختيار كې نه دي نو د هغې نه تاسو جواب وكړي په واقعه د سورة نمل باندې :

﴿أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ﴾ .

زه يې راوړم كه د أصف بن برخياء اختيار نه وه نو مخكې يې دعوه څنگه كوله .

دغه شان دا ليكل د عمر صاحب دا خط لره نهر ته دليل د اختيار دي مخكې نه يې ورليږي .

دريم كرامت د حضرت عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ :

وقعت الزلزلة في المدينة فضرب عمر الدرة على الارض وقال اسكني بـاذن الله فسكنت وماحدثت الزلزلة بالمدينة بعد ذلك.

مدينه منوره كې زلزله راغلې وه دُره يې پرې كيخوده آرام شه د خداى په اذن مه خوزيږه ځمكې ته يې وويل هغې نه بعد په مدينه منوره زلزله نه ده راغلې .

څلورم كرامت د حضرت عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ :

وقعت النار في بعض دور المدينة فكتب عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ على خزفة يا نار اسكني بـاذن الله فالقوها في النار فانطفأت في الحال .

نو حضرت عمر رضي الله عنه وليکل په کدړي اي اوره چې شه په اذن د الله نو دا ليکل يې واچول او ر ته نو اور د ستي مړ شو . مفاتيح الغيب جلد ۲۱ صفحه ۴۳۴.

هر چې کرامات د حضرت عثمان رضي الله عنه صاحب دي انس رضي الله عنه فرمايي :

سرت في الطريق فرفعت عيني إلى امرأة ثم دخلت على عثمان فقال مالي أراكم تدخلون علي وآثار الزنا ظاهرة عليكم .

ده نه دا عمل بهر شوي زنانه ته ترې کتل شوې چې عثمان صاحب ته ورننوته نو څه ورته وايي څه چل دې چې را دننه کيږي مونږ او د زنا اثر مو سترګو کې دي .

فقلت أجاء الوحي بعد رسول الله .

دې وويريده ولې وحي راغله د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات نه وروسته .

فقال لا ولكن فراسة صادقة . دا فراست يې صادقه دي .

اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله .

د ترمذي شريف حديث دي .

دارنګې مفاتيح الغيب جلد ۲۱ صفحه ۴۳۴ کې کرامات د حضرت علي كرم الله وجهه ذکر دي :

فيروي ان واحدا من محبيه سرق وكان عبدا اسود .

دا يو تور غلام وه ده سره يې ډيره مينه وه غلا ترې وشوه .

فأتي به إلى علي فقال له أسرقت قال نعم فقطع يده فانصرف من عند علي فلقيه سلمان الفارسي وابن الكرا فقال ابن الكرا من قطع يدك فقال أمير المؤمنين ويعسوب المسلمين وختن الرسول وزوج البتول فقال قطع يدك وتمدحه فقال ولم لا امدحه و قد قطع يدي بحق و خلصني من النار فسمع سلمان ذلك فاخبر به عليا فدعا الاسود ووضع يده على ساعده وغطاه بمنديل ودعا بدعوات فسمعنا صوتا من السماء ارفع الرداء عن اليد فرفعناه فاذا اليد قد برأت باذن الله تعالى وجميل صنعه .

همدا شان روایت وفاء الوفاء دعلامه سمهودي هم راخیستي هغه کې دا روایت ده چې مدینه منوره باندې شیعه ګانو قبضه کړې وه دا حرمین چې دي دا کله اهلسنت سره وي کله شیعه ګانو سره وي کله خوارجو وهابیانو سره وي دا اوړي را اوړي او د عوامو خلکو دا فکر او نظر ده چې د حرم امام به وي هغه به ثنګه غلط سړي وي دا کمزورې نظر ده ځکه په حرمینو ډیره زمانه تسلط د شیعه ګانو وه په مدینه منوره باندې ګورنري د مروان بن حکم الفاسق فاجر راغلي ده دا ښکاره د آحادیثو نه ثابته ده.

ابو هریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ غوندې اشخاص به موجود وه مروان به مخکې کیده جمعې ته نو داد تابعینو په زمانه کې چې هغه څو مره نزدې زمانه وه نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ ته مسجدِ نبوي باندې مروان راغلي.

په مکه معظمه باندې ګورنري د حجاج بن یوسف راغلي نو اوس به څه وایو چې د حرم شریف امام شو یا د حرم شریف ګورنر شو نو دا بزرګ شو داد عوامو نظر ده چې د حرم امام ګني لوي ولي به وي دا غلطه خبره ده. داسې وخت وه چې د حرم ګورنر ابو جهل وه همدغه حرم د بیت الله وه.

نو حرم کې اوسیدل دا دلیل ددې نه شو چې دا به قوي الإیمان وي نن نه اتیا کاله وړاندې په حرام شریف کې امام شیخ زیني د حلان شافعي وه او په تاریخ مکه کې هغه د وهابیان او د محمد بن عبد الوهاب نجدي په رد باندې دا ټول کتاب لیکلي دي.

او په هغې کې یې دا ویلي چې دا خوارج دي نن نه اتیا کله وړاندې د حرم شریف په ممبر باندې د وهابیانو په خلاف به بیانونه کیدل. او د شاه عبد العزیز نه بعد د وهابیانو چړچه پرې راغلې ده.

نو دا دعوامو نظر ده چې د حرمینو امامان به ډیر نیک خلق وي نه نن صبا هلته ټول وهابیان دي، په دوي کې ښه سړي ما ته سدیس ښکاریده زه چې کله حج ته تلي وم نو ما د سحر مونځ پسې وکړو ده هم مانځه کې ډیر وژړل او مونږ یې هم وژړولو د جمعې ورځ وه کله چې ماسپخین د جمعې خطبه شروع شوه نو سدیس وړاندې شو خطبه ده شروع کړه ما ته مسجد کې ځای ملاو نه شو بهر په سړک کې ودریدم حج ته درې ورځې پاتې وي نو دده د خطبې الفاظ دا وه چې د حج ارکان یې مختصر بیان کړه چې کله تاسو د منی نه واپس شوې

حج خلاص شو مدينې منورې ته تلل هيڅ اهميت او ضرورت نه لري او ددې ځايونو نه واپس خپلو ځايونو ته لاړ شي.

او که بالفرض څوک مدينې منورې ته ځي نيت د مسجد دې وکړي يا د بازار د چکر دې وکړي د نبي عَلَيْهِ السَّلَام د روضې په نيت مدينې منورې ته تلل حرامٌ حرامٌ درې ځله يې تکرار کړه.

داد سديس خطبه وه په حرم کې او د حج نه مخکې ما دا په خپلو غوږونو واوريده.

په دې باندې ١٧ احاديث دي چې مدينې منورې ته زما د زيارت په نيت څوک راشي نو زه يې شفاعت کريم د بازار او مسجد په نيت نه د مسجد نبوي په نيت چې څوک د مکې معظمې نه ځي دا خو ناپوهي ده چې هلته يو مونځ يو په زره ده بقولٍ او يا يو مونځ په پنځوس زره ده بقولٍ او په خانه کعبه کې يو مونځ په يو لاکهـ ده نو ته اوس د يو لاکهـ والا مونځ پريږدي او د زرو والا مونځ پسې ځي دا خو هيڅ سوچ نه ده.

ترڅو د نبي عَلَيْهِ السَّلَام د زيارت نيت په کې ونه شي ځکه حديث کې زيارت راغلي دا اولين د ابن تيميه بيکاره خبره وه چې ده خوره کړه چې سفر إلی زيارة المصطفی حرام دي نو دا چې څوک دا نظر لري چې د حرم امام شو يا حاکم شو نو دا به ولي الله وي.

داد خلکو بې تحقيقي ده او د هغوي د اقوالو نه لري پاتې کيدل دي او نه د هغوي عقائد ورته معلوم دي.

نو يو وخت داسې وه چې په مدينه منوره د شيعه ګانو قبضه وه په دغه وخت کې يو خادم د مسجد نبوي وه د شيعه ګانو سره سخت وران وه مسجد نبوي کې به ورته روټي ميلاويده دري ورځې امتحاناً روټي ورته ميلاو نه شوه سوچ کوي که بهر ته ځم بازار کې هوټلونه هم د شيعه ګانو دي نو دغه خادم وايي چې هسې نه چې چيرته د شيعه ګانو روټي ونه خورم او ده قسم کړې وه چې زه به د شيعه ګانو روټي ونه خورم.

دغه خادم په سترګو ړوند هم ده نو سوچ کوي چې زه به د شيعه او سني فرق څنګه وکړم نو دا سوچ يې وکړو چې زه به چيغه وهم چې ما ته د صديق صاحب او عمر صاحب په مينه روټي راکړي نو هر چا چې ددوي په مينه روټي راکړه نو دا به شيعه نه وي په سترګو ړوند ده د مدينې منورې کوڅو کې ګرځي او غږ کوي چې ما ته د ابوبکر صديق او حضرت عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

په مینه روټي راکړي بس یو کس د لاس نه ونیوه او کور ته یې بوتلو ده ګمان وکړو چې دا سني ده او هغه غټ شیعه وه کمره یې پسې بنده کړه او کلک یې په نفرو وتړه په چاړه یې ژبه ترې پرې کړه او په لاس کې یې ورکړه چې واخله داد صدیق صاحب او عمر صاحب مینه ستا روټي شوه . دا کس قیصه کوي .

علامه سمهودي رَحِمَهُ اللّٰهُ په وفاء الوفاء دا قصه نقلوي وایي چې دا ټوټه د ژبې یې په لاس کې ده چغې وهي را روان ده حرم شریف ته ډیر درد د لاسه وایي په مسجد نبوي کې زما سترګې پټې شوي ګورم چې محمد مصطفی صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په ریاض الجنة کې ولاړ ده او صدیق اکبر صاحب عمر صاحب هم ورسره ولاړ دي او زما د ژبې دا ټوټه د نبي اکرم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په لاسونو کې ده او دا یې حضرت صدیق صاحب ته ورکړه وایي ستا په مینه ددې شخص نه ژبه کټ شوې ته نه شي کولې چې دم ورباندې واچوي وایي هغه ټوټه یې راوا خیسته زما ژبې سره یې ټچ کړه حضرت صدیق صاحب ترې خپلې لاړې تاو کړي او څه یې ولوستل وایي چې راپاڅیدم ژبه مې روغه جوړه وه .

یو کال وایي تیر شو بیا راباندې قحطي راغله روټي راته نه میلاویده دري ورځې واي تیرې شوې روټي نه وه بهر وایي لاړم بیا چغې وهغې د صدیق اکبر صاحب او د عمر فاروق صاحب په مینه به څوک روټي راکړي دا وایي اوس هم د شیعه ګانو دوره ده وایي چې ګرځیدم بیا یو کس ونیولم یریږم چې بیا مې هغه ځای ته بو نه ځي روان یې کړم همغه ځای ته یې بوتلم همغه کوټې ته یې دننه کړم او ډیره ښه روټي یې راته راکړه .

وایي بیا مې وزته وویل دې ځای کې تیر کال ما نه چا ژبه کټ کړې وه بیا هغه کس راته وژړل چې زه تا پسې دا یو کال ګرځیدمه ما وویل زه به دې چیرته پیدا کوم زما پلار چې په کومه ورځ تا سره دا عمل کړي د هغې په صبا زما پلار نه شادو جوړه شوې ده پرده یې او چته کړه په ځنځیر تړل شوې ده .

د شیعه نه شادو جوړه وه او ما وویل زه به تا پیدا کوم تا نه به معافي غواړم چې زما پلار ته دعا وکړه هغه هم اوس ژاړي خوشحاله وکړي کار ترې شوې ده .

نو دا شان کرامات لکه د حضرت علي صاحب چې امام رازي رَحِمَهُ اللّٰهُ ذکر کړي دي داد نورو اولیاو په حالاتو کې بعد الوفات د صدیق اکبر صاحب د کراماتو نه ښکاره شوې دي .

دارنګې صحیح مسلم معروف بیروت چاپ جلد ۸ صفحه ۳ کې د حضرت جریج واقعه بیان کړي مشهوره واقعه ده حضرت ابو هریره رضي الله عنه یې راوي دي :

قال انه كان جريج يتعبد في صومعة فجاءت امه قال حميد فوصف لنا ابو رافع صفة أبي هريرة لصفة رسول الله صلى الله عليه وسلم امه حين دعته كيف جعلت كفها فوق حاجبها ثم رفعت رأسها إليه تدعوه فقالت يا جريج انا أمك كلمني فصادفته يصلي فقال اللهم امي و صلاتي .

په مونځ ولاړ ده ای خدایه مور مې هم اواز کوي د مانځه تیم هم دي په مونځ ولاړ دي:

فاختار صلاته فرجعت ثم عادت في الثانية فقالت يا جريج انا أمك فكلمني قال اللهم امي و صلاتي فاختار صلاته .

بس مونځ یې مختاره کړ موریې غصه شوه .

فقالت اللهم ان هذا جريج وهو ابني واني كلمته فأبى ان يكلمني اللهم فلا تمته حتى تريه المومسات . تر هغې یې مه مړ کوه چې تر څو زناکاري وګوري .

قال ولو دعت عليه ان يفتن لفتن قال وكان راعي ضأنٍ يأوي إلى ديره .

دلته د ګډانو یو شپون وه دده عبادتګاه ته به راته .

فخرجت امرأة من القرية فوقع عليها الراعي . شپون دې زنانه سره زنا وکړه .

فحملت فولدت غلاما فقيل لها ما هذا قالت من صاحب هذا الدير .

دې زنانه ته چا وویل چې دا دې له کومه کړنو هغې وویل چې ددغه عبادتګاه والا نه .

قال فجاءوا بفئوسهم ومساحيهم .راغلل تبرونه او بیلچې یې له ځان سره راواخستل .

فنادوه فصادفوه يصلي فلم يكلمهم .

چغې کړې یو بل ته چې راووځې چې راغلل ده مونځ کولو خبرې یې ورسره ونه کړې.

قال فأخذوا يهدمون ديره فلما رأى ذلك نزل اليهم فقالوا له سل هذه .

دلته واقعه اوږده ده هغه ورته وویل تاسې دې ماشوم نه لږ تپوس وکړې چې پلار دې څوک دي .

قال فتبسم ثم مسح رأس الصبي فقال من أبوك قال ابي راعي الضأن .

ماشوم په خبرو شو گوري دا معجزه د عيسى عَلَيْهِ السَّلَام ده چې ماشوم متوب کې يې خبرې کړي دي همدغه کرامت د ولي جريج ښکاره شو له دې ځايه استدلال ده دا کرامت د جريج شو .

فلما سمعوا ذلك منه قالوا نبني ماهدمنا من ديرك بالذهب والفضة قال لا ولكن اعيدوه ترابا كما كان ثم علاه .

ابن حجر صاحب په فتح الباري جلد ٦ صفحه ۴۸۳ کې ذکر کوي :

وفيه اثبات كرامات الاولياء ووقوع الكرامة لهم باختيارهم وطلبهم .

دې کې ددې ثبوت دي چې وقوع د کرامت په اختيار ددوي سره وي خو په کل اوقات دا نه دي کله وي يعنې کيدې شي چې په اختيار يې شي .

دارنګې عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۲۳ صفحه ۴۲۱ :

وفيه اثبات الكرامة للأولياء ووقوع الكرامة لهم باختيارهم وطلبهم .

دارنګې امام نووي على مسلم منهاج کې جلد ۸ صفحه ۳۳۷ :

منها اثبات كرامات الاولياء وهو مذهب اهل السنة خلافا للمعتزلة وفيه أن كرامات الاولياء قد تقع باختيارهم وطلبهم .

او دا ثابتيږي چې کرامت د اولياء کله واقع کيږي په اختيار ددوي سره .

وهذا هو الصحيح عند اصحابنا المتكلمين. بعضې متکلمين دا وايي .

ومنهم من قال لا تقع باختيارهم وطلبهم وفيه ان الكرامات قد تكون بخوارق العادات على جميع انواعها .

او په دې کې ثبوت ده چې ټولو انواعو خارق العادة ته شامل دي .

ومنعه بعضهم وادعى انها تختص بمثل اجابة دعاء .

او بعضې وايي فقط اجابت دعاء ده نورو انواعو ته نه شامليږي .

وهذا غلط من قائله وانكار للحس بل الصواب جريانها بقلب الاعيان واحضار الشيئ من العدم ونحوه .

بلكې حقه داده چې كرامت جاري كيږي په قلب د اعيان باندې كولې شي چې كانړي نه بوټي جوړ كړي د بوټي نه كانړي جوړ شي دا عين د يو عين بل عين ته اوړي او شئ د عدم نه وجود ته راشي هيڅ هم نه وي را پيدا شي ځكه مؤثرِ حقيقي خالق دي .

دارنګې دليل الفالحين لطرق رياض الصالحين جلد ٢ صفحه ٣٥٠ :

وفيه اثبات كرامات الاولياء ووقوع الكرامة لهم باختيارهم وطلبهم .

دارنګې صحيح مسلم جلد ٨ صفحه ٢٢٩، په دې كې د عبدالله بن تامر قصه ده .

د يوسف ذو نواز بن شرحبيل واقعه تيره شوې ده .

بادشاه د خداى دعوه كړې وه ساحريې ساتلې وه هوښيار ماشوم به يې شاګردي ته ورليږه بيا هغه ماشوم په لاره كې د يو راهب سره ملاو شو حديث كې راهب راغلي د عيسويانو پير دا ماشوم ده سره ملاو شو دا واقعه د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ د پيدائش نه اويا (٧٠) كاله مخكې تيره شوې يوسف ذو نواز ابن شرحبيل د بادشاه نوم وه عبدالله بن تامر ددې ماشوم نوم وه پلار به يې كهجورې خرڅولې نو دا ماشوم له دغه ولي سره په بيعت كې راغي او ناسته يې ورسره وكړه په بركت د صحبت د دغه ولي په مقام د ولايت فائز شو او ذي كرامت شو .

بله ورځ چې كلي ته راغي په دې كلي كې بازار يا چوك كې دابه ده ماريا غټه اژدها څه دې لاره يې بنده كړې ده خلك ورته وايي چې ته خو ساحر ته ځي ددې دابې علاج وكړه، دا په دې ځاى كې سوچ كوي :

فبينما هو كذلك إذا أتى على دابة عظيمة قد حبست الناس فقال اليوم اعلم الساحر افضل ام الراهب افضل .

نن ورځ زه پوهيږم پته به لږيږي چې كار د ساحر افضل ده كه د راهب كار افضل دي .

راهب دده شيخ دي چې دې يې ځان سره كينولې وه .

فاخذ حجراً فقال اللهم ان كان امر الراهب احب اليك من امر الساحر .

مراد د امر نه دین ده .

فاقتل هذه الدابة حتى يمضي الناس فرماها فقتلها و مضى الناس .

وړوکي کاڼي باندې یې دابه وویشته مړه شوه دا کرامت د هغه وه مشهور شو دې په دمونو باندې .

وكان الغلام يبرئ الاكمه . مور زادي ړانده به دده په دم جوړیدل .

والابرص . او برګي مرض والا .

ويداوي الناس من سائر الادواء فسمع جليس للملك كان قد عمي فاتاه بهدايا كثيرة فقال ما ههنا لك اجمع ان انت شفيتني فقال اني لا اشفي احدا انما يشفي الله فان انت آمنت بالله دعوت الله فشفاك فآمن بالله فشفاه الله فأتى الملك فجلس إليه كما كان يجلس .

بادشاه چې وکتل سترګه یې جوړه ده .

فقال له الملك من رد عليك بصرك قال ربي قال ولك رب غيري قال ربي وربك الله .

مجبوریې کړ وایي دا عقیده درته چا ښودلې وایي ماشوم ، ماشوم ته یې وویل تا ته دا عقیده چا ښودلې وایي هغه راهب ښودلې ټول یې راوستل .

اول یې دا وزیر حلال کړ په سر یې ورته آره کیښوده تر آخره پورې یې دوه ټوټې کړ هغه د آمنت بالله یا د لا اله الا الله عيسى روح الله کلمه ویلې . بیا یې دا راهب هم شهید کړ .

دا ماشوم چې راغې نو آرې په کې کار نه کولو وزیرانو ته یې ورکړ وایي دا بوځې د غڼې کمر نه ګوزار کړي وي غورځوي .

قلل الجبال . ذروې ته یې پورته کړي .

فاخذه فلم يزل يعذبه حتى دل على الغلام ثم جيء بالغلام فقيل له ارجع عن دينك فأبى فدفعه إلى نفر من اصحابه فقال اذهبوا به إلى جبل كذا وكذا فاصعدوا به الجبل فاذا بلغتم ذروته فان رجع عن دينه والا فاطرحوه فذهبوا به فصعدوا به الجبل فقال اللهم اكفنيهم بما شئت . څه دې چې خوښه وي دوی نه ما ته کفایت وکړه .

فرجف بهم الجبل فسقطوا .غر وخوزيده دا خلک چې دې يې بيولي وه ټول ترې خطا شول .

وجاء يمشي إلى الملك . دې راغې بادشاه ته .

فقال له الملك ما فعل اصحابك قال كفانيهم الله فدفعه إلى نفر من اصحابه فقال اذهبوا به فاحملوه في قرقور فتوسطوا به البحر فان رجع عن دينه والا فاقذفوه فذهبوا به .

چې کله يې په کشتۍ کې سپور کړ بيا دعا کوي :

اللهم اكفنيهم بما شئت فانكفأت بهم السفينة فغرقوا .

کشتۍ پرې نسکوره شوه دوي يې غرق کړل .

وجاء يمشي إلى الملك . او دې راغي بادشاه ته .

نو دلته دا حديث د اوږدوالي له وجې لږ پاتې شوي نو بادشاه دې بيا راوغوښت فساد دې راته جوړ کړې ده زه هم په دې پوهيږم چې رب بل څوک دی خو بس دې ځای نه لاړ شه ما ته دې علاقه کې فساد مه جوړوه او يا دې د مرګ چل راوښايه .

هغه ورته وويل د مرګ چل مې آسانه ده لينده يې ورکړه غشي وايي دا واخله زما په غشي په ما ګوزار وکړه خو هغه وخت به ګوزار کوي چې ستا د رعيت نر او ښځې موجود وي دواړه .

دويم دا چې کله ته غشي وولې نو دا به وايي :

آمنا برب هذا الغلام .

بادشاه خلک ښځې او سړي را غونډ کړل چې دې يې بره جي ته وتړه .

آمنا برب هذا الغلام ارمي .

يې وويل چې غشې لاړ دې په صُدغه ولږيده لاس يې پرې کيښود وفات شو .

نو دا رعيت کې چې څومره خلک وو ټولو وويل :

آمنا برب هذا الغلام . ټول خلک په ايمان مشرف شول نو بادشاه نه نور لاره ورکه شوه .

د کوڅو په سر کې يې خندقونه جوړ کړه وايي که څوک زما خدايي مني خوشي کوي او

که نه يې مني دې او ر ته يې اچوي د غه عمل جاري وه .

دې کې نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ د زمانه دا واقعه هم بيانوي چې هغه دې اور ته اراده لرله خو ويريده بچي باندې بچي يې د يو څو ورځو وه خبري يې ورته وکړي د هغه بچي الفاظ :

يا امه اصبري فإنك على الحق .

بيا يې سره د بچي اور ته ودانګل .

اويا زره (۷۰۰۰۰) کسان ده سو زولي په اور باندې نو بيا د اور لمبه راغله بادشاه يې سره د وزيرانو وسوزولو .

﴿ قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴾ کې دې ته اشاره ده نو دې کې څو ځايه کرامت د دغه ماشوم ښکاره شوې ده او د هغې زمانه چې ماشوم غږيدلي دي دا هم کرامت دي .

دارنګې صحيح البخاري جلد ۴ صفحه ۸۳ د بيروتي چاپ دې کې د حضرت خبيب واقعه ده چې بندي وه د دې کور هغه زنانه قصه کوي ، حديث طويل دي مونږ اختصار کړي :

ان بنت الحارث اخبرته ما رأيت اسيراً قط خيراً من خبيب والله لقد وجدته يوما يأكل قطفًا من عنبٍ في يده .

ما وليد يوه ورځ په کوټه کې د انګور د يوې غنچې نه يې خوراک کوه چې په لاس دده کې وه .

وانه لموثق بالحديد . دې په زولنو تړل شوې وه .

وما بمكة من ثمرة . مکه معظمه کې دغه شپو کې ميوې هم نه وي .

وكانت تقول انه لرزق من الله رَزَقَهُ خبيباً .

بي بي به وويل چې دا نور څه نه وه د خداى تعالى روزي وه چې خبيب ته يې ورکړي وه نو داد حضرت خبيب کرامت د بخاري نه ثابت دي .

دارنګې صحيح البخاري جلد ۷ صفحه ۱۱۶ هغه روايت د حضرت جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذکر کوي :

يقول غزونا جيش الخبط وامر ابو عبيدة فجعنا جوعا شديدًا فالقى البحر حوتا ميتا لم ير

مثله .په غټ والي کې .

يقال له العنبر فاکلنا منه نصف شهر فاخذ ابو عبيدة عظماً من عظامه .د پو ښتي لشکه راواخسته .

فمر الراکب تحته . لاندې به ترې راکب شخص تيريدو .

اثبات الكرامة بعد الوفات :

امام ابي داود جلد ۲ صفحه ۱۹ کې باب لړوي باب النور يراى عند قبر الشهيد ،او د حضرت عائشى رَضِيَ اللهُ عَنْهَا حديث په کې را اخلي :

قالت لما مات النجاشي كنا نتحدث انه لا يزال يرى على قبره نور .

نجاشي چې مړ شو مونږ ته خلکو قصې بيانولې چې هميشه يې په قبر رڼا ليدلې کيده .

دا کرمت دده بعد الوفات د قبر نه رڼا تلل .

دا رنګې صحيح البخاري بيروتي چاپ جلد ۵ صفحه ۱۳۶ د بئر معونه فاجعه ده چې اويا (۷۰) کسان عامر بن طفيل په دوکه بيولې وه بيا يې نهه شپيته (۶۹) شهيدان کړل عمرو بن امية الضمري دي له خپو تيز وه تښتيدلي وه غره ته چيرته بوټو کې پټ شوې وه دري ورځې وايي هلته پټ وم نور وږې شوم بيرته راکوز شوم بيا يې ونيولم .

دا عامر بن طفيل ماشومتوب کې بيمار شوې وه موريې نذر منلي وه که دې خداى جوړ کړيو غلام به آزادوم موريې راغله عامر بن طفيل ته وايي چې هغه نذر اوس پوره کيږي دا غلام آزاد کړه هغه نذر به پوره شي نو هغه يې خوشي کړ رايې وسته په دې شهيدانو يې ګرځوه .

دا بادشاه دا صحابي په شهيدانو ګرځوه دا ساعى رسول الله چې ورته وايي هغه ده :

قال له عامر بن طفيل من هذا فأشار إلى قتيل فقال له عمرو بن امية هذا عامر بن فهيرة

فقال لقد رأيته بعد ما قتل رفع إلى السماء .

دې چې ما شهيد کړوه مې ليده چې آسمان ته وخته .

حتى اني لأنظر إلى السماء بينه وبين الارض .

ما ورته کتل چې آسمان دده او د ځمکې تر منځه شو يعنې آسمان کې ما نه پټ شو .

ثم وضع . بیا دلته کیخودې شو .

او دې روایت کې تفصیل دادې چې بادشاه ورته وایي ما ډیر مړي کړي خو چا نه و یره ولې خو ده ویرولم.

نو يو شهيد د شهادت نه وروسته اسمان ته ختل نو دا کرامت ددې شهيد دي لکه څنګه چې نبي اکرم صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسمان ته ختلي دا معجزه د هغه ده او داد عامر بن فهيرة کرامت ده ثابت ده په روایت د بخاري کتاب المغازي کې .

دارنګې بخاري جلد ۴ صفحه ۸۳ د عاصم بن کليب رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ واقعه ده هغه هم قسم خوړلې وه چې مشرک ته به لاس نه ورکوم او ده لوي عظماء د قریشو مړه کړې وه د يو ملک مور قسم خوړلې وه که ما ته چا د عاصم سر راوړو نو کوپړې کې به يې شراب څکم چا ورته وويل چې حضرت عاصم شهيد دي هلته پروت دي په خوړ کې پیسې خلکو ته ورکړي او لوي لبنکريې برابر کړ چې لاړ شي عاصم راوړي چې زه نذر پوره کړم سريې پرې کړم کوپړې کې يې شراب وڅکم.

دده مبارک تنه پرته وه کله چې د قريشو لبنکرپسې راغې نبي اکرم صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمايي:

فبعث على عاصم مثل الظلة من الدبر .

راوليږلي شو **من عند الله** په حضرت عاصم باندې سورې جوړ کړي وه **من الدبر** د غېو مچيو نه د غېو مچو سيل پرې راغې دومره ډيرې وې چې سيورې يې پرې جوړ کړې وه .

فحمته من رسولهم فلم يقدروا .استاذي د قريشو چې راغلي وه د هغې نه يې دې وساته قادر نه شو چې څه ترې پرې کړي .

على ان يقطع من لحمه شيئاً .

نو دغه استاذي د قريشو قدرت پيدا نه کړ چې جسد د حضرت عاصم رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ ته څه ضرر ورسوي نو بيا خوړ ورباندې راغې او د هغه ځای نه يې اوچت کړ او د مشرکينو د قبضې نه يې بهر کړ په دغه ځای کې د حضرت خبيب رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ واقعه هم مذکوره ده .

نبي اکرم صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آواز کوي چې ما ته به خبيب څوک راوړي چا ورته وويل شهيد

شوې ده زورند کړې دي څلویښت ورځې یې زوړند کړې وه عمر بن امیه الضمري راپاڅیده زه یې راوړم خو یو سړي ما ته راکړې چې ما سره ملګرې وې ما په اهل مکه کې ډیر مړي کړي هغوي ما سره سخته دشمني لري .

نو زه د ورځې تلې نشم چې دې معلوم کړم چې چیرته دي یو شخص راکړه چې هغه ما ته جاسوسي راوړي زه به چیرته پټ شم چې داد چا کور سره دي کوم ځای کې ده چې پوره معلومات یې وشي بیا زه د شپې پسې ورځم را او چتوم یې نو دوه ملګري لاړل دې په یو غار کې پټ شو .

ملګري یې ولیږه باران شروع شو یو شپون راغې دې غار ته رابرابر شو د باران د لاسه دې ورته وایې دلته یو سړي وه محمد صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نو میده دعوی د نبوت یې لرله دا څنګه سړي وه داسې الفاظ یې استعمال کړه چې شپون ته مسلمان ښکاره نه شو بس د هغه چې څه زړه وه هسې یې وویل توره یې راواخسته شپون یې حلال کړ ګډې بیزي چې کلې ته لاړې شپونکي نشته ده د ټول کلي به یو شپون وه .

آواز وشو چې شپون ورک ده خواره شي پسې دا غارونه ورته معلوم وه دا صحابي دا غار بدل کړ بل غار ته لاړ چې خلک راغله غار ته څه ګوري چې شپون چا حلال کړي چې پټ مړي به وشو نو دوي به وویل چې عمرو بن امیه الضمري راغلې دا مړي بل څوک نه شي کولې اعلانونه وشول چې خواره شي اودا ژوندې ونیسي وایي زما ملګرې ما پسې راغې زه یې پیدا کړم ما ته یې وویل دا دې څه کړي ما ورته وویل چې څه دې ولي وایي ټوله مکه کې ستا د راتلو آوازه خوره ده او دا څه چل دې کړي .

وایي یو شپونکې مې وژلې نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ پسې خبرې کولې نو ملګرې ورته وویل چې اوس خو ته نه کامیابیږې ځکه هغوي اوس ټول خبر دي چې ته دې راغلې بیدار دي تا پسې ګرځي ته څنګه خبیب صاحب او چتوي .

وایي ته ما ته معلومات راکړه کوم ځای کې ده کوریې وروښوده چې د هغه فلاني کور مخکې میدان دي هلته د لرګي یو ستن ده هغې کې زوړند ده ګیر چاپیره ترې نه څوارلس یا پنځلس نفره د شپې او ورځې پهره وي وایي بس ته ځه نبي اکرم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ته زما سلام وایه ورته ووایه چې عمرو بن امیه وویل چې زه به خبیب رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ او چتوم یا به ځان شهیدوم .

بس چې شپه شوه را روان شو د سورة یسین څه الفاظ یې ولوستل خدای تعالی هغوی باندې خوب راوست ور او چت شوم راخلاص مې کړ چې کله مې په آس ځان سره او چت کړ آس ته مې منډه ورکړه نو دوي راباندې راویخ شول او راپسې شول زه مخکې یم او حضرت خبیب وایي دروند هم وه نو دې ما نه خطا شو پریوته زما آس مخکې منډه وو هله دې وخت کې دوي هم رانیزدي شوي دي زه بیا راتاو شوم نو چې څنګه دې ما او چتوه نو ځمکه وشلیده دې په کې ننوته ځمکه بیرته پرې راپټه شوه ، ددې وجې نه حضرت خبیب رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ سره د فین الارض لیکلې شي .

دا کرامت د حضرت خبیب رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دي بعد الوفات او امام بخاري رَحِمَهُ اللّٰهُ ذکر کړي .

دا لاندې څو حوالې دي چې کتابونو انکار د کرامت الاولیاء منسوب کړې معتزلو لره .

الجدول في اعراب القرآن جلد ۲۹ صفحه ۱۱۶، زمخشري چې وه په فروعو کې حنفي وه په عقائدو کې معتزلي وه .

فاما الزمخشري فقد انکر کرامات الاولیاء جریا علی قاعدة مذهبه في الاعتزال.

ده د کرامات الاولیاء نه انکار کړې وه ولې دې په خپله قاعده د مذهب پسې تلې وه چې اعتزال وه .

معتزله کرامت نه مني دا چې کرامات نه مني دا جزیه فرعي ده په یو :بل اصل چې کله تعارض د عقل له نقل سره راشي معتزله وایي ترجیح عقل ته ده او کرامات ټول د عقل خلاف وي نه یې مني .

دارنګې تفسیر بیضاوي جلد ۲ صفحه ۳۸ :

﴿ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَىٰ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴾ .

اذ قالت الملائکة یا مریم دا خطاب څنګه وه **کلموها شفاها** خبرې وکړې فرشتو له مریمې بي بي سره **مشافهتاً** دا مخامخ خبرې وي .

کرامةً لها داد بي بي مریمې بل کرامت وه .

ومن انکر الکرامة زعم ان ذلك کانت معجزة لزکریا عَلَيْهِ السَّلَامُ.

څوک چې د کرامت منکر وي هغوي وایي داد زکریا عَلَيْهِ السَّلَامُ معجزه وه .

او ارهاصا للنبوة عيسى عَلَيْهِ السَّلَامُ .

دارنګې شرح العقيدة الواسطية جلد ۳۰ صفحه ۱۲ په دې کې عبارات ذکر کوي بيا وايي :

ذكره المؤلف ليبين بطلان ما ذهب إليه بعض اهل البدع من المعتزلة وبعض الاشاعرة الذين. مؤلف دا دلائل ددې لپاره راوړي چې د بعضې بدعتيانو معتزلو مذهب باطل شي او بعضې اشاعره :

الذين ينكرون كرامات الاولياء .

په اشاعرو کې يو کس ده چې هغه انکار کړي د کرامت نه او په معتزلو کې يو کس اثبات د کرامت کړي لکه **الخلاصة في شرح حديث الولي** جلد ۱ صفحه ۵۴ :

وممن وافق المعتزلة في نفي الكرامة ابو اسحاق الحليمي من الشافعية .

دې د اشاعروو نه وه دې د معتزلوو ملګري وه په نفي د کرامت کې .

واثبتها ابو الحسن من المعتزلة . معتزلوو کې ابو الحسن يې قائل وو .

وكان اهل رحبة وهي مدينة ينكرون كرامات الاولياء .

دارنګې تفسير رازي جلد ۸ صفحه ۲۰۹ :

المعتزلة الذين ينكرون كرامات الاولياء .

دارنګې الاعتقاد د امام بيهقي جلد ۱ صفحه ۳۱۵ کې دا حديث :

انه كان في الامم قبلكم محدثون فان يكن في هذه الامة فهو عمر .

مخکې امتونو کې د فراساتو والا خلک وه زمونږ امت کې که دي نو عمر صاحب دي .

امام بيهقي رَحِمَهُ اللَّهُ فرمايي :

هذا الحديث اصل في جواز كرامة الاولياء .

د اولياء د کرامت لپاره دا يو اصل عظيم دي .

دارنګې تفسير قرطبي جلد ۲۰ صفحه ۱۷۳، دې کې دا ذکر کوي چې :

من كرامة وهو ان هذا هو مذهب أهل السنة .

دارنګې کتب ابن تیمیه في الفقة جلد ۲۷ صفحه ۴۹۷.

چا تپوس کړې ده چې د بعضې اولیاء حالات چې ځمکه ورته راغونډیږي او یا په لږ ساعت کې لرې سفر کوي :

منهم قوم يطيرون ويتحدثون عن المغيبات .

نو دې د هغې نه جواب ورکوي :

هذه احوال منها ما هو حال رحماني وهو كرامة الاولياء.

دا حالات چې تا بیان کړي دې کې څه حالات رحماني دي دغه کرامات د اولیاء دي .

او څه د خل شیطاني هم شته دي چې سحر کیدې شي ، او دا خبره سمه ده د سحر د کرامت سره فرق په مصداق کې نه وي چې ګڼې ولي آلوتي شي ساحر نه شي آلوتي یا یو ولي خارق العادة کار ښکاره کولې شي او ساحر یې نه شي ښکاره کولې نه فرق د ساحر او د ولي په اتباع الشریعة کې وي په ذات د دغه صاحب کې وي چې چا نه دا آثر ښکاره دي که دې په شریعت برابر وه کرامت دي که د شریعت مخالف وه دا سحر دي .

دارنګې د دمیاطي اعانة الطالبین جلد ۱ صفحه ۱۹ کې لیکلي :

ان شجرة عنب أضاءت له لفقد ما يسرجه وقت تضيف .

د امام رافعي صفت کوي امام رافعي به چې کله تصنیف کوه دانګورو یو بوټي و هغې به رڼا ورته کوله د تصنیف په وخت کې نو دا کرامت د هغه شو .

دارنګې بحر الرائق جلد ۴ صفحه ۱۶۹ کې د کراماتو ذکر کوي .

حاشیه ابن عابدین جلد ۱ صفحه ۴۳۲ مطلب في كرامات الاولياء ثابتة .

دارنګې حاشیه ابن عابدین جلد ۳ صفحه ۲۷ کې فرمایي د جملې د کراماتو د اولیاء نه اطلاع ده :

على بعض المغيبات .

او بیا یې رد کړي په معتزلوو چې منکرین دد دي .

دارنګې قواعد الفقه جلد ۱ صفحه ۵۲۸ کې لیکي :

کرامات الأولياء حق .

دارنګې فتاوی ابن صلاح جلد ۱ صفحه ۲۱۰ :

ان کرامات الاولياء من امته وايجابة المتوسلين به في حوائجهم وحربهم ومعوناتهم عقب توسلهم به في شدائدهم براهين له قواطع ومعجزات له سواطع .

متوسلين چې په رحمت عالم وسيله نيسي بعضې اوقاتو کې دوي سره د هغوي په خاطر مدد کولې شي وروسته د توسل په شدائدو کې دلائل قاطعه دي په معجزاتو د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ .

همدا عبارت سبل الهدی والرشاد هم ذکر کړې دي په جلد ۹ صفحه ۴۰۹.

دارنګې منهاج جلد ۱۵ صفحه ۱۵۶ امام نووي صاحب تکلم د بقري او د ذئب بمحضر النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ او خلکو تعجب وکوه دې کې ليکي :

فيه جواز کرامات الاولياء وهو مذهب اهل الحق .

دارنګې نبراس صفحه ۴۸۰ کې ليکي :

کرامات الاولياء حق .

بيا نبراس صفحه ۴۷۵ کې ليکي : منکرين د کرامت معتزله دي .

روح المعاني جلد ۳ صفحه ۲۲۵ کې ليکي : منکرين د کرامت معتزله دي .

الفرق بين الفرق صفحه ۳۰۳ باندې ۱۴ ارکان ذکر کوي د اهل سنت يعنې ۱۴ کارونه په دوي کې وي که په دې ۱۴ کې يو رکن کم شو اهل سنت به نه وي اهل سنت دې ته نه وايي چې سنت باندې عمل کوي دلته اهل سنت سنت عند المتکلمين مراد ده په نزد د متکلمينو سنت رتبه فوق المستحب تحت الواجب ته نه شي ويلې.

متکلمين سنت څه شي ته وايي :

طريقة مسلوکة في الدين من العقائد عند السلف .

سلفو دا عقيده لرله دوي دې ته سنت وايي د سلفو عقيدې والا اهل سنت دا نه چې سنت عملي به يې په ځای کړې وي او که يو سنت ترې پاتې شو اهل سنت به نه وي .

اهل سنت کې سنتي عقيده واې مراد وي سنت کې اصطلاحات دي سنت په نزد د محدثينو مترادف د حديث دي کتاب الله سنت رسول نو مراد د سنت نه حديث دي او سنت په نزد د فقهاو باندې درجه رتبه د مشروعاتو ده چې تحت الواجب فوق المستحبات ده .

او سنت په نزد د متکلمينو باندې عقائد د سلفو ته ويلې شي نو اهل سنت نه مراد د سلفو عقيدې والا خلک او د هغې ۱۴ ارکان دي .

رکن ثامن معرفة معجزات الانبياء و کرامات الاولياء .

د انبياء معجزات او د اولياء کرامات پيژندل او په دې يقين لرل ، دا رکن ثامن د اهل سنت دي .

بيا وروسته دې وايي :

وانکرت القدرية کرامات الاولياء . قدريو د کراماتو د اولياء نه انکار کړې دی .

لانهم لم يجدو من فرقهم ذا کرامة .

ځکه دوي په خپلو ډلو کې د کرامت والا نه دي مونده کړي نو ځکه يې انکار کړي چې کرامت نشته .

لکه د نن سبا پنچپيرانو کې چا د کرامت والا نه دي ليدلې ، نو دوي خوران هم په کې غلي دي د خپل شيخ هر څه بيانوي خو کرامت يې نه بيانوي دا ځکه چې شته نه په کې نو څه شي بيان کړي .

نو معلومه شوه د متکلمينو د عقائدو د کتابونو نه چې انکار د کراماتو نه قول د معتزلو دي او قول د قدريوو دي که څومره نوم ځان ته بدل کړي ، مشن پارټي بدل کړي ، اصول بدل کړي خو د مخکينو بدو عقيدو يو مرض به په کې وي ځکه دا ددوي اصول دي او چې دغه اصل په کې رانغې بيا خو قدري نه شو .

نو څومره خلق چې د کرامات الاولياء نه منکر دي که په هر نوم ياديږي کراماتو پسې استهزاء ، مسخرې کوي نو دا په حقيقت کې د خالق د قدرت منکرين دي چې په يد د ولي د قدرت اظهار نه شي کولې يا يې نه کوي نو دوي د اهل سنت د رکن ثامن اصل منکرين دي په اهل قدر او اهل اعتزال کې داخل دي .

قاری عالمزیب حنفی
0345-2131285